

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL

TALLINNA KOLLEDŽ

Majandusarvestus

Kätlin Lumiste

**TULUMAKSUMUUDATUSTE MÕJU FÜÜSILISE ISIKU
TULUDELE LÄHTUDES EESTI ERAKONDADE
ETTEPANEKUTEST**

Lõputöö

Juhendaja: Kristo Krumm, *MBA*

Tallinn 2015

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
MÕISTED	5
1. TULUMAKSU OLEMUS JA ERINEVAD TULUMAKSUSTAMISE VÕIMALUSED	6
1.1 Tulumaksu olemus.....	6
1.2 Erinevad tulu maksustamise võimalused.....	8
1.3 Eesti erakondade poolt pakutavad erinevad tulu maksustamise võimalused	14
2. TULUMAKSUSÜSTEEMI MUUTUSTE MÕJU EESTI TULUSAAJATE LÕIKES.....	20
2.1 Arvutatud tulumaksu muutuse mõju füüsilise isikule Eesti erakondade lõikes	20
2.2 Tulumaksumuudatuste mõju füüsilise isiku netopalgale ühe kuu lõikes	28
2.3 Erakondade lubadused.....	31
2.4 Järeldused	35
KOKKUVÕTE	37
VIIDATUD KIRJANDUS	41
LISAD	43
Lisa 1 Riigikogu Keskfraktsiooni astmelise tulumaksu eelnõu.....	43
Lisa 2 Füüsiliste isikute tuludeklaratsioonide 2010 lisad.....	49
Lisa 3 Füüsiliste isikute tuludeklaratsioonide 2011 lisad.....	51
Lisa 4 Füüsiliste isikute tuludeklaratsioonide 2012 lisad.....	53
SUMMARY.....	55

SISSEJUHATUS

Kuna maksud on riigi peamiseks tuluallikaks ning nendest laekunud vahenditega finantseeritakse selle erinevate valitsemistasandite tegevusi, on üsna loomulik, et aegajalt tõstatub taas küsimus kehtiva maksusüsteemi toimimisest või selle muutmise vajadusest. Tulumaksusüsteemi muutmise üle on ühiskonnas elavalt diskuteeritud. Pea kõik Eesti suuremad poliitilised erakonnad on antud küsimuses oma arvamust avaldanud ning seoses 2015. aasta Riigikogu valimistega oli teema väga aktuaalne.

Lõputöö keskendub füüsilise isiku tulude maksustamise erinevatele võimalustele võttes aluseks Eesti suuremate parlamendierakondade ettepanekud tulumaksumuudatuste osas. Lõputöö annab ülevaate tulumaksu olemusest, selle ajaloo ning hetkel kehtivast tulumaksusüsteemist Eestis. Töös on käsitletud nelja Eesti peamise erakonna ettepanekuid tulumaksusüsteemi muutmise osas.

Lõputöö eesmärk on leida, kui suurt mõju avaldavad Eesti erakondade poolt tehtud tulumaksumuudatuste ettepanekud füüsilise isiku tuludele. Eesmärgist lähtudes on püstitatud järgmised uurimisülesanded:

- analüüsida tulumaksu olemust ja erinevaid füüsilise isiku tulu maksustamise võimalusi;
- tuua välja Eesti erakondade poolt pakutavad erinevad tulu maksustamise võimalused;
- hinnata tulu maksustamise erisusi erinevate erakondade lõikes lähtudes nende mõjust füüsilise isiku tuludele;
- analüüsida saadud tulemusi tulusaajate gruppide lõikes.

Käesolev lõputöö on jagatud kahte peatükki. Esimene peatükk keskendub tulumaksu olemusele ja tulu maksustamise eri aspektidele. Tutvustatakse tulumaksu ajalugu nii maailmas kui ka Eestis. Antakse ülevaade hetkel Eestis kehtivast proportsionaalsest tulumaksusüsteemist ning tuuakse välja selle positiivsed ja negatiivsed aspektid. Lisaks räägib autor lühidalt ka tulude deklareerimisest. Järgmisena tutvustatakse Eesti erakondade poolt pakutavaid erinevaid tulu maksustamise võimalusi.

Töös on kasutatud Eesti nelja suurema erakonna ettepanekuid:

- Reformierakond;
- Isamaa ja Res Publica Liit (IRL);
- Keskerakond;
- Sotsiaaldemokraatlik Erakond.

Kuna antud töös on kahe suurema erakonna poolt esitatud ettepanekud astmelise tulumaksu kehtestamiseks, siis tutvustatakse ka astmelise tulumaksu olemust ning tuuakse välja selle positiivsed ja negatiivsed küljed.

Teine peatükk tutvustab tulumaksusüsteemi muutuste mõju Eesti tulusaajate lõikes. See peatükk sisaldab endast peamiselt analüüsi. Esmalt võrreldakse Eesti erakondade poolt pakutavaid erinevaid tulu maksustamise võimalusi. Töös kasutatud Eesti nelja suurema erakonna ettepanekud said välja valitud sellepärast, et nende mõtted tulumaksureformi osas on suuresti erinevad. Lisaks soovib autor omalt poolt näidata, kas erakondade erinevad maksureformi käigus lubatud numbrilised faktid peavad paika ning kas väljakäidud lubadused on ka realselt teostatavad.

Tulemuste võrdlemisel võttis autor aluseks Eesti Maksu- ja Tolliameti (EMTA) 2010. - 2012. aasta füüsiliste isikute tuludeklaratsioonide koondandmed ja erakondadepoolsed tulu maksustamise ettepanekud. Töö analüüsis lähtus autor arvutatud tulumaksust. Töös võrreldi ja analüüsiti alljärgnevat näitajaid:

- erakondade eelistused tulumaksumäära ja tulumaksusüsteemi osas;
- arvutatud tulumaks EMTA ja erakondade lõikes;
- arvutatud tulumaksu jagunemine tulusaajate gruppides, tulumaksumäärade lõikes;
- ühe kuu netopalga muutus erakondade ja gruppide lõikes.

Lisaks erakondade poolt tehtud tulumaksumuudatuste võrdlemisele teeb autor omapoolse ettepaneku füüsilise isiku tulude maksustamisest kombineerituna erakondade ideedest ning põhjendab oma arvamust.

MÕISTED

Maks – on seadusega või seaduse alusel valla- või linnavolikogu määrusega riigi või kohaliku omavalitsuse avalik-õiguslike ülesannete täitmiseks või selleks vajaliku tulu saamiseks maksumaksjale pandud ühekordne või perioodiline rahaline kohustus, mis kuulub täitmisele seaduse või määrusega ettenähtud korras, suuruses ja tähtaegadel ning millel puudub otsene vastutusu maksumaksja jaoks. (12) § 2

Maksukoormuse kandja – isik, kelle tulusid maks koormab. Maksukoormuse kandjaks otseses tähenduses on tulumaksu puhul tulu saaja, kelle tulu väheneb tasutud või kinnipeetud maksusumma võrra. (17)

Maksumaksja – on füüsiline või juriidiline isik või riigi-, valla- või linnaasutus, kes seadusega sätestatud tingimustel ja korras on kohustatud maksu maksma ning täitma teisi talle seoses maksukohustusega pandud rahalisi ja mitterahalisi kohustusi. (12) § 6 (2)

Maksuvaba tulu – summa, mille pealt ei pea maksma tulumaksu. Kasutatakse ka terminit tulumaksuvaba miinimum. (13)

Residendist füüsiline isik – tulumaksuseaduse alusel käsitletakse residendina kõiki füüsilisi isikuid, kelle elukoht on Eestis. Füüsilise isiku korral on määrav tema viibimine Eestis 12 järjestikuse kalendrikuu jooksul 183 päeva või rohkem. Eesti residendiks jäävad ka välismaale lähetatud riigiteenistujad. (20) § 6 (1), 21

Tulumaksu objekt – on maksukohustuslasele laekunud tulu. Seadusandlikult võib tulu defineerida kui isiku sissetulekut ükskõik millisest allikast või siis tuluallikate loeteluna, kuid viimase puhul varitseb alati oht, et midagi ununes. Mõlemad variandid on võimalikud ja ka kasutusel erinevates riikides. (20) § 1, 20

1. TULUMAKSU OLEMUS JA ERINEVAD TULUMAKSUSTAMISE VÕIMALUSED

1.1 Tulumaksu olemus

On teada, et läbi ajaloo on tulu maksustamise põhiobjektiks olnud isiku vara (17). Ka tänapäeval on tulu maksustamise põhiobjektiks maksumaksja teenitud tulu ja vara.

Esmakordselt kehtestati tulumaks Suurbritannias 1799. aastal ajutise maksuna (10). See maks kehtestati erakordselt suurte sõjakulude katmise vajaduses (17). Maksuna tuli tasuda 10% tuludest, mis laekusid varalt, käsitööst, kaubandusest ja teenindusest. Ajutine tulumaks tühistati peale lahingu võitu. 1842. aastal kehtestati ajutine tulumaks taaskord seoses riigieelarve raskustega. Järgnevalt jäigi tulumaks kehtima, mis igal eelarve aastal uuesti kehtestati. Aastast 1909 lisandus supermaks jõukamatele inimestele, mis tõi kaasa tulumaksu progresseeruvaks muutumise. Ajutiselt kehtestati tulumaks ka Rootsis 1812. aastal, kus see kehtis vaid kaks aastat. (16)

19. sajandi lõpuks muutus tulumaks püsivaks ja levinud maksuks (10). Esmakordselt kehtestati tulumaks püsivalt 1842. aastal Habsburgide Austria-Unagari Kuningriigis. Kui algul nõuti tulumaksu vaid suure sissetulekuga isikutelt, siis koos riiklike investeeringute kasvuga infrastruktuuri laienes ka tulumaksubaas ning seda hakati kinni pidama ka töötajatele väljamakstavalt palgalt. (17)

Tulumaksu administreerimine toimus algselt kas kinnipidamise või kaudsel teel hindamise kaudu. See tähendab, et inimesed jagati vara suuruse alusel maksuklassidesse. Tulude deklareerimine, mis on tänapäeval iseenesestmõistetav protseduur, leidis tulumaksu kehtestamise algusaastatel massilist vastupanu, sest seda peeti erasfääri puutumatusse jõhkraks rikkumiseks. (10)

Algselt kehtestati tulumaks finantseerimaks sõjakulutusi. Tulumaksu edasise osakaalu ja tähtsuse järgmised tõusud olid samuti seotud sõjategevusega – I ja II Maailmasõjaga, mil riikide

vajadused täiendavate tulude järele kasvasid järsult ning maksukohustuslastel puudus vastuväitlemise võimalus. Tulumaksu osatähtsuse kasv jätkus ka peale II Maailmasõda ning saavutas kõrgpunkti 20. sajandi 80ndail aastail. Selle jätkuva tõusu põhjuseks oli tööstusrevolutsioon ja sellest tingitud pretsedenditu tööviljakuse kasv. (16)

20. sajandi teisel poolel omandas tulumaks valdava positsiooni riikide tulubaasis, kuid aegade jooksul on tulumaksu osakaal ja maksubaas märkimisväärselt muutunud. (17)

Tulles Eesti tulumaksuseaduse, olemuse ja tulu mõiste juurde, siis Eesti tulumaksuseaduses puudub tulu legaaldefiniitsioon, kuid selle mõiste sisustamisel saab lähtuda tulu majanduslikust olemusest.

Tulu tähendab tagastamatut sissetulekut, mille tulemusena isiku vara suureneb. Tulu võib tekkida mitterahalises vormis (näiteks ühe kinnisasja vahetamine teise vastu), samuti tasaarvestuse tulemusena (näiteks vara müük võlgade katteks) või kolmanda isiku kaudu tehtud maksetest (näiteks kui vara ostja maksab kinni müüja võlad). (9)

Tulu mõiste tõlgendamisel maksuõiguses lähtutakse niinimetatud majandustegevuse tulu teooriast, mille kohaselt maksustatakse ainult lisaväärtust loovast tegevusest saadud tulu. (9)

Tulu hulgast jäetakse välja tarbimise käigus tekkivad juhuslikku laadi tulud (nt koduaias kasvatatud aiasaadused, enda tarbeks ostetud kunstiteoste ja kollektsiooniesemete müük jne). Valdavalt rakendub see teooria maksuvabastuste loetelu kaudu. (9)

Tulumaks oli olemas ka ennesõjaaegses Eestis, samuti Nõukogude Liidus. Taasiseseisvunud Eestis kehtis algselt kaks eraldi tulumaksuseadust (10). Eesti NSV Ülemnõukogu võttis vastu üksikisiku tulumaksu seaduse (vastu võetud 11.10.1990.a, jõustus 01.01.1992.a) ja ettevõtte tulumaksuseaduse (vastu võetud 15.10.1990.a, jõustus 01.01.1992.a), millele lisandus veel ettevõtete kasumi maksustamist sätestav Vabariigi Valitsuse määrus nr 209 (10.10.1990) (24). Tollastest seadustest pärinevad maksude nimetused “üksikisiku tulumaks” ja “ettevõtte tulumaks” on kõnekeeles püsinud tänaseni. Füüsiliste isikute tulumaksu määrad olid progresseeruvad 16%, 24% ja 33% – ehk Eestis kehtis astmeline tulumaks. Samuti olid ettevõtte tulumaksu määrad alguses progresseeruvad. 20. juunil 1992. aastal toimus rahareform, mis kehtestas ühtse maksumäära – 35% (10).

Uus tulumaksuseadus, millesse oli koondatud nii füüsilise isiku kui ka juriidiliste isikute tulu maksustamine kõigist allikatest, võeti vastu juba Eesti Vabariigi Riigikogu poolt ja see jõustus 1. jaanuaril 1994. (24)

Alates 2000. aastast kehtiv uus tulumaksuseadus (TuMS) on kolmas tulumaksuseadus taasiseseisvunud Eesti ajaloos. Niinimetatud kolmas tulumaksuseadus võeti Riigikogu poolt vastu 15. detsembril 1999. aastal ja see jõustus 1. jaanuaril 2000. aastal. Selle eesmärk pidi innustama inimesi rohkem teenima, kuna kõigi maksumäär on sama ja võrdne. Lisaks pidi uus tulumaksuseadus suurendama riigi tulusid. Enne 1994. aastat kehtisid füüsiliste ja juriidiliste isikute maksustamiseks eraldi seadused ning füüsilistele isikutele kehtisid progresseeruvad maksumäärad. Aastatel 1994-1999 kehtis ühtne tulumaksuseadus, mis nägi ette 26%-lise maksumäära nii füüsilistele kui juriidilistele isikutele. (9)

Eestis hetkel kehtiv tulumaksuseadus (nn kolmas tulumaksuseadus) on maailmas ainulaadne selle poolest, et juriidiliste isikute teenitud kasumit ei maksustata tulumaksuga. Juriidilised isikud maksavad tulumaksu jaotatud kasumilt, mis tähendab, et juriidilise isiku kasumi maksustamise aeg on nihutatud tahapoole. Sellega püütakse vältida topeltnmaksustamist. Lisaks oli selle muudatuse eesmärk arendada ettevõtlust ja soodustada investeeeringuid. See soov ka täideti. (10)

1.2 Erinevad tulu maksustamise võimalused

Riigipoolsed tulu maksustamise võimalused

Riigil on tulu maksustamiseks võimalik kasutada erinevaid maksustamise võimalusi (7):

- proportsionaalne tulumaks (Eestis kehtiv tulumaks);
- progressiivne ehk astmeline tulumaks.

Proportsionaalne tulumaks

Nagu eelnevalt manitud, on proportsionaalne maksusüsteem säilinud vähestes riikides. Üheks selliseks riigiks on Eesti. Puhtal kujul proportsionaalset tulumaksu saavutada on keeruline. Kasutusel on maksuvaba tulu ja muud maksusoodustused, mida rakendatakse tulumaksu arvutamisel. See tähendab, et tulumaksu arvutamisel rakendatakse mahaarvamisi kas

nullmääraga, maksuvaba tulu või muude maksusoodustuste (näiteks täiendav maksuvaba tulu pensioni/lapse ülalpidamise korral) näol.

Eestis kehtib 2015. aastal proportsionaalne tulumaks, mis tähendab, et olenevalt inimese sissetulekust kehtib kõigile protsentuaalselt ühesugune tulumaksumäär.

Tulumaks on üks riiklikest maksudes, millest laekub 11,60% maksumaksja elukohajärgsele kohalikule omavalitsusele (2014. aasta seisuga) (1). Tulumaks on Eesti kohalike omavalitsuste põhiline sissetulekuallikas, mis moodustab olulise osa kohalike omavalitsuste maksutuludest.

Tulumaks jaguneb kaheks – füüsilise isiku tulumaks ning ettevõtte tulumaks (juriidilise isiku tulumaksu maksavad ka mitteresidendi püsivad tegevuskohad ning erisoodustusi tehes kõik tööandjad). Lisaks ettevõtte tulumaksu tasumisele on tööandjal kohustus pidada kinni ja tasuda Maksu- ja Tolliametile ka tulumaks töötasudelt. (4)

Üks maksuseadus võib sisaldada mitut maksu, mis kannavad küll ühte nime, kuid mille objektid on erinevad. Nii on see ka tulumaksuga. Tulumaksuseadusesse on koondatud ühe nime alla sisuliselt kaks erinevat maksu. Mõlema maksu puhul on erinev nii maksu objekt, maksumaksja, maksumäär, maksustamisperiood, maksu deklareerimise kui ka tasumise kord. Nagu eelnevalt on välja toodud, on esimene maks nn klassikaline tulumaks, mida maksavad füüsilised isikud ja mitteresidendid on tuludelt. Teine maks on aga juriidiliste isikute tulumaks, mille objektiks on mitmesugused väljamaksed. Seda maksu on nimetatud näiteks kasumijaotusmaksuks, kulumaksuks, eriobjektiga tulumaksuks. Selle maksu objekt ei ole mitte maksumaksja enda tulu, vaid teise isiku (töötaja, aktsionäri jne) tulu. Maksumaksja maksab tulumaksu enda nimel aga teise isiku eest ja teise isiku arvelt. (10)

Tulumaksuga maksustatakse residendist füüsilise isiku poolt maksustamisperioodil Eestis ja väljaspool Eestit kõikidest tuluallikatest saadud tulu, milleks on vastavalt Tulumaksuseaduse § 12 (1):

- palgatulu;
- ettevõtlustulu;
- kasu vara võõrandamisest;
- renditulu ja litsentsitasud;
- intressid;
- dividendid;

- pensionid, stipendiumid, toetused, preemiad ja hasartmänguvõidud jne (20).

Põhiliseks tuluallikaks, mis puudutab praktiliselt igat tööjõulist kodanikku, on palgatulu. Palgatulult arvestatav ning riigile tasutav tulumaks on füüsilise isiku jaoks tulusummat protsentuaalselt enim mõjutav maksukohustus ning see vähendab oluliselt isiku sissetulekuid. Seega on tegemist otsese maksuga. Tulumaks on seotud konkreetse isiku kogutuluga, mida ta maksustamisperioodil on saanud ning millelt maksu kinnipidamise kohustus on seadusega pandud tööandjale.

Saamaks paremat ülevaadet, kui suure osa moodustab tulumaks füüsilise isiku tulusummalt, on autor omalt poolt välja toonud kokkuvõtliku tabeli viimaste aastate tulumaksumääradest ja maksuvabast tulust (vt Tabel 1).

Tabel 1 Füüsilise isiku tulumaksumäärad aastate lõikes

Aasta	Maksumäär	Maksuvaba tulu (eur)	
	Füüsiline isik	Aastas	Kuus
2010	21%	1 726	144
2011	21%	1 728	144
2012	21%	1 728	144
2013	21%	1 728	144
2014	21%	1 728	144
2015	20%	1 848	154

Allikas: Autori koostatud

Tööandjal tuleb füüsilise isikule väljamakseid tehes kinni pidada ning tasuda tulumaks töötaja brutotöötasult, lisatasudelt, preemiatelt, puhkusetasult jms väljamaksetelt, mida loetakse palgaks. Lisaks tulumaksule tuleb tööandjal töötaja tulust kinni pidada ka kohustusliku kogumispensioni makse ning töötuskindlustusmakse. Sotsiaalmaksu kohustus brutotasudelt lasub samuti tööandjal. (4)

Igal palgatulu saaval isikul on õigus kasutada oma tuludelt tulumaksu vähendamiseks tulumaksuvaba miinimumi (2). Maksuvaba tulu eesmärgiks on jätta inimesele alles toimetulekuks vajalik sissetulek (7). Nagu nimi ka ütleb, ei arvestata maksuvabalt tulult tulumaksu.

Vaadates autori poolt toodud tabelit 1 on näha, et alates 2015. aastast on riigieelarves arvestatud ning maksuseadustega kinnitatud tulumaksumäära langetamine 20%-le ning maksuvaba tulu tõstmine 154 euronni kuus (1 848 eurot aastas). (2) (20)

Selleks, et maksumaksja palgalt või muult tulult tulumaksu kinnipidamisel võetaks maksuvaba tulu kalendriaasta jooksul kohe arvesse, tuleb väljamakse tegijale esitada (vabas vormis) kirjalik avaldus (19). Üheaegselt (samal kuul) saab maksuvaba tulu arvestada vaid ühe väljamakse tegija (näiteks tööandja) juures (3).

Proportsionaalse tulumaksu positiivsed küljed:

- lihtne arvutada, kuna kehtib ainult üks maksumäär ja arvestamine käib kõigil sama tulumaksumäära (protsendi) alusel, vaatamata erinevale palgatasemele;
- proportsionaalse maksusüsteemi lihtsus hoiab kokku nii maksuameti kui ka maksumaksja kulused, mis tähendab, et seda on lihtne administreerida.

Proportsionaalse tulumaksu negatiivne külg:

- proportsionaalse tulumaksu puhul kannavad liialt suurt maksukoormust madalalpalgaliste sissetulekutega inimesed ja suurema sissetulekuga inimestel jääb oma igapäevaste kulude katteks oluliselt rohkem rahalisi vahendeid.

Tulude deklareerimine

Olenevalt füüsilise isiku tulu iseloomust on tulumaksu maksustamisperiood erinev. Näiteks palgatulu maksustamise perioodiks on kalendriraku, samas kui vara võõrandamiselt saadud tulu maksustamisperioodiks on kalendriaasta. Oma tulude deklareerimiseks tuleb füüsilisel isikul tuludeklaratsioon esitada järgmise kalendriaasta 31. märtsiks. Tuludeklaratsiooni ei ole vaja esitada, kui maksumaksja tulult on aasta jooksul tulumaks igakuiselt korrektselt kinni peetud ja maksumaksja ei soovi teha tulust mahaarvamisi. Kui tuludeklaratsiooni alusel selgub tulumaksu juurdemaksmise vajadus, tuleb juurdemakse teha sama aasta 1. juuliks. Hilisem tähtaeg on ette nähtud maksumaksjale, kes deklareeris ettevõtlustulu või sai kasu vara võõrandamisest – sel juhul tuleb juurdemakse teha 1. oktoobriks. Enammakstud tulumaksu tagastab Maksu- ja tolliamet hiljemalt samadeks kuupäevadeks. (6) (19)

Progressiivne ehk astmeline tulumaks

Üheks võimaluseks üksikisiku tulu maksustamisel on ka astmeline tulumaks ehk progressiivne tulumaks. See tähendab, et kui muutub sissetulek, muutub ka maksumäär protsent.

19. sajandil oli tulumaks põhiliselt proportsionaalne. Alates 1909. aastast hakati Suurbritannias rakendama progresseeruvat maksumäär ja sellest ajast on jätkunud vaidlused selle üle, kas õigem oleks rakendada proportsionaalset või progresseeruvat maksumäär. Töölisklassi ja vasakpoolsete parteide mõjuvõimu kasv, mida toetas tugevalt NSVL-i otsene ja kaudne mõju arenenud töötusriikidele, viis progresseeruva tulumaksukontseptsiooni domineerivale positsioonile, mis kestis 20. sajandi 80ndate aastateni. See liin murdus alles Ameerika Ühendriikide 1987. aasta maksureformis. (16) (17)

Nagu eelnevalt manitud, kehtis Eestis progressiivne tulumaks palkadelt ja ettevõtete kasumitele kuni 1994. aastani (8). Üksikisikule kehtis kolmeastmeline tulumaksumäär – 16%, 24% ja 33% (progressiivne tulumaks) (5).

Astmelise maksustamise põhimõte on: “Kes teenib vähem, maksab vähem. Kes teenib rohkem, maksab rohkem” (7).

Astmelise tulumaksusüsteemi juures eristatakse liht- ja astmelist progressiooni. Lihtprogressiooni puhul maksustatakse kõrgeima määraga kogu maksubaasi, kui selle maht tõuseb üle määratud piiri (Eestis on vastavalt 2015. aastal maksuvaba 154 eurot kuus ja edasiselt tulult tuleb tasuda 20% tulumaksu). Astmelise progressiooni puhul rakendatakse kõrgemat maksumäär vastavalt tulu mahu suurenemisele, kusjuures määratakse vahemikud ja igale vahemikule määratakse oma maksumäär (enamasti suurenevas järjestuses). Sama maksumäär juures tähendab liht- ja astmeline progressioon maksukohustuslasele erinevat tegelikku maksukoorumust. (16)

Kui 20. sajandit iseloomustas põhiliselt tulumaksumäär ja selle progressiooni üleüldine tõus, siis järsk muutus toimus viimasel kümnendil, mil vähenema hakkas nii astmete arv kui kõrgeim maksumäär. Rahvuvaheline areng on sajandi viimasel kümnendil suundunud selgelt nii maksumäärade arvu kui ka kõrgeima maksumäär väärtuse alanemise suunas. Samal ajal on kõigis riikides, kus maksumäärasid alandati, intensiivselt laienenud maksubaas, kas läbi alumise maksumäär tõstmise või maksusoodustuste elimineerimise läbi. (16)

Astmelise maksumäärade süsteemi rakendamisel võidakse taotleda üpris erinevaid eesmärke ja luua õiglust:

- vertikaalses skaalas ehk rikkad *contra* vaesed – see tähendab, et rakendatakse ebaproportsionaalset maksukoormuse jagamist, mille tulemusena suuremat tulu saavad isikud maksavad proportsioonis oma tuludesse enam kui väikesemat tulu saav elanikkonna grupp. Sellist lähenemist nimetatakse ka tulude ümberjagamise poliitikaks;
- horisontaalses mõõtkavas ehk linn *contra* maa või manner *contra* saared või tasandik *contra* mägised alad. Sisuliselt tähendab see, et läbi tulumaksukoormuse ebaproportsionaalse jagamise teostatakse tegelikult regionaalpoliitikat, andes ebasoodsates geograafilistes tingimustes tegutsevatele maksukohustuslastele erakorralisi maksusoodustusi või/ja tõstes soodusates tingimustes tegutsevate maksukohustuslaste tegelikku maksukoormust. (16)

Maksumäärade rakendused võivad varieeruda väga suures ulatuses ning olla kas proportsionaalsed või progresseeruvad. Ühtne, mitteprogresseeruv maksumäär on töövõtutulude maksustamisel suhteliselt vähe levinud. Ka progresseeruva tulumaksu puhul võib maksumäärade arv ja nende vahemik varieeruda väga suures ulatuses, ulatudes veel tänapäevalgi kuni 60%-ni (Holland, Rumeenia, Taani ja Vietnam). (15) OECD riikide seast võib välja tuua veel huvitavaid erisusi tulumaksu osas. Näiteks on Taanis ja Norras lisaks astmelisele tulumaksule ka spetsiaalne niinimetatud topp-maks, mis koormab täiendavalt väga suure tulu saajaid. Selle maksuga tahab riik tagasi võtta suure tulu saajatele maksusoodustustest tekkivat täiendavat tuluosa, mis ei vasta sotsiaalse õigluse printsibile. (17)

Astmelise tulumaksu positiivsed küljed:

- aitab tulusaajate maksukoormust võrdsemalt jagada – vähendab madala sissetulekuga inimeste maksukoormust, kuid seevastu tõstab suurema sissetulekutega inimeste maksukoormust;
- aitab riigi seisukohast suurendada tulumaksu laekumist.

Astmelise tulumaksu negatiivsed küljed:

- astmelise tulumaksu rakendamine on võrreldes proportsionaalse tulumaksuga kallim. Sellest tulenevalt on ka selle haldamine kulukam;
- keerulisem arvutada, sest tulugruppidele kehtivad erinevad maksumäärad;
- võib tekkida oht, et hakatakse saadud tulu varjama.

1.3 Eesti erakondade poolt pakutavad erinevad tulu maksustamise võimalused

Üks tähtsamaid majanduse automaatseid fiskaalseid stabilisaatoreid on progressiivne tulumaks. Eestis täidab seda funktsiooni väiksel määral üksikisiku tulumaksuvaba miinimum. Kui majanduskasvu ajal inimeste sissetulekud kasvavad, siis ka keskmine tegelik maksukoormus kasvab ning see omakorda jahutab riigi majandust. Seega igasugune tulumaksusüsteemi progressiivsemaks muutmine aitab majanduse stabiilsusele kaasa. Reformierakond ja Isamaa ja Res Publica Liit (IRL) kavatses seda teha tulumaksuvaba miinimumi tõstmisega, Keskerakond ja Sotsiaaldemokraatlik Erakond astmelise tulumaksuga. (8)

Eesti erakondade programmide ühisosana maksupoliitilistest lubadustest võib välja tuua, et paljud neist on sõnastatud ilma konkreetsete numbriteta või ajaraamistikuta. Isegi, kui on välja toodud konkreetsed numbrid, siis tihtilugu ei pruugi need tegelikkusele vastata ja võivad olla suuresti eksitavad. See tekitab olukorra, kus nende lubaduste oodatavat mõju ning nende hilisemat täitmist on raske objektiivselt mõõta.

Antud lõputöös on autor välja toonud riigi tulumaksusüsteemi oluliselt mõjutavad maksureformi ettepanekud Eesti nelja peamise erakonna poolt.

Reformierakond

Reformierakond pooldab proportsionaalset tulumaksu ja maksude alandamist.

Madalad maksud on Reformierakonna üks peamisi lubadusi. Alates 2015. aastast on Eestis kehtiv tulumaksumäär 20%. (22)

„Tulumaksuvaba miinimum tõuseb 144'lt eurolt 154'le eurole kuus. Aastas saab tulumaksuvaba miinimum olema 1848 eurot. Tulumaksuvaba miinimumi tõus aitab kõiki Eesti tööinimesi, eeskätt neid, kel on väiksem sissetulek,“ ütles Reformierakonna fraktsiooni aseesimees ja Riigikogu rahanduskomisjoni liige Remo Holsmer. (22)

„Tulumaksuvaba miinimumi tõus on osa tööjõumaksude alandamise paketist, mille leppisime märtsis kokku Reformierakonna ja Sotsiaaldemokraatide valitsusleppega. Lisaks alaneb tulumaks 2015. aasta jaanuarist 20%-le, samuti väheneb töötuskindlustuse määr. Keskmiselt

tähendab see kokku 1 000 eurost kuupalka saavale inimesele umbes 170 lisaeurot aastas,“ märkis Reformierakonna fraktsiooni esimees Kristen Michal. (22)

Valitsus tahab kaasa aidata sellele, et Eesti majandus saaks taas hoo sisse ja inimeste sissetulekud kasvaksid kiiremini. Selle jaoks peab töökohtade loomine olema odavam, mistõttu vähendab valitsus tööjõumakse. Tööjõumaksude langusest võidavad kõik töoinimesed sissetulekust sõltumata. See on raha, mille kasutamise üle otsustab inimene ise. Inimene ise, mitte riik, on parim otsustaja selle üle, mida teha tema enda teenitud rahaga. (23)

Eelnevates kommentaarides välja öeldud lubadused on 2015. aasta seisuga täide viidud. Tulumaksu määra on alandatud 20%-le ning maksuvaba tulu tõstetud 154 euroni kuus.

Isamaa ja Res Publica Liit (IRL)

Isamaa ja Res Publica Liit pooldab tulumaksuvaba miinimumi tõstmist.

Madalapalgaliste tulumaksuvabastuse vajalikkus

Et Eesti inimeste jõukus kasvaks ja palgatööd tegev inimene elaks oma palgast ära, algatab IRL maksureformi. Reform vähendab keskmisest madalamat palka teenivate inimeste maksukoormust, sest on ebamoraalne võtta maksu neilt, kelle majanduslik toimetulek on raskendatud. Inimesi, keda reform puudutab, on ligi 300 000.

Reformi tulemusena saab alla 500 euro teeniv inimene kuus kuni 69 eurot rohkem raha kätte ja enam tulumaksu ei maksa. Ka teiste madalapalgaliste maksukoormus väheneb ja sissetulek kasvab. Selleks seome maksuvaba miinimumi suuruse inimese sissetulekuga nii, et mida väiksem on sissetulek, seda suurem on maksuvaba tulu. See on uus ja oluliselt efektiivsem lähenemine võrreldes seniste maksuvaba tulu tõstmist puudutavate ettepanekutega.

See samm kasvatab Eesti inimeste jõukust, toimetulekut ja ostujõudu, parandab Eesti majanduse kasvuväljavaateid ja vähendab töötust ning toimetulekuraskustest tingitud väljarännet Eestist.

Eestis on ligi 190 000 inimest, kes saavad palka, mis jääb maksuvaba miinimumi ja 500 euro vahele kuus. See tähendab, et nad maksavad hoolimata madalast palgast iga kuu veel kuni 69 eurot tulumaksu. Suur osa neist inimestest tulevad vaevu ots-otsaga kokku ja seetõttu on neilt tulumaksu kogumine lihtsalt ebamoraalne. Lisaks saab ligi 150 000 inimest palka 500-846 eurot. Lisaks on see ka ebaefektiivne, sest osa neist inimestest peab väikese sissetuleku tõttu pöörduma

sotsiaalsüsteemi poole.

Madalapalgaliste maksukoormuse vähendamist on Eestile soovitanud ka nii Euroopa komisjon, Rahvusvaheline valuutafond kui ka OECD. Sellel on kaks peamist eesmärki:

1. See suurendab vähe teenivate töötajate sissetulekut ja parandab nende perekondade toimetulekut ja suurendab inimeste ostujõudu. IRL peab õigeks, et riik ei koguks maksu toimetulekuraskustes inimestelt, kellele ta teisalt peab sotsiaaltoetusi andma. Meie ettepanek soosib inimeste ise hakkamasaamist. See on pikk samm selles suunas, et palgatööd tegev inimene elaks oma palgast väärilt ära, ega peaks sõltuma sotsiaaltoetustest.

2. See tõstab inimeste motivatsiooni töötada ning aitab kaasa töötuse vähendamisele. IRL-i ettepanek aitab suurendada tööjõupakkumist, et Eesti majanduse areng ei seiskuks olukorras, kus peagi ületab pensionile jääjate arv uute tööturule sisenejate oma.

IRLi ettepanek

IRL teeb ettepaneku vabastada 500 eurot teenivad inimesed tulumaksust. Selleks tuleb siduda maksuvaba tulu suurus inimese sissetulekuga nii, et mida väiksem on sissetulek, seda suurem on maksuvaba tulu. Nii maksavad kõik kuni 846 eurot teenivad inimesed sõltuvalt oma sissetulekust tänasest vähem tulumaksu. See on täiesti uus lähenemine Eesti maksupoliitikas, mitte tavaline maksuvaba tulu tõstmise, sest maksuvaba tulu seotakse esmakordselt sissetulekuga.

Otseselt ja rahaliselt puudutab madalapalgaliste maksuvabastus kuni 335 000 madalama sissetulekuga inimest, kes hakkavad maksma tulumaksu senisest vähem.

IRL-i ettepanek suurendab eeskätt nende sotsiaalsete rühmade sissetulekut, kelle majanduslik heaolu ei ole kiita: Lapsevanemad ning eelkõige alaealiste lastega üksikvanemad; naised, kelle keskmine sissetulek on Eestis meeste omast oluliselt madalam, maapiirkondade töötajad ja väikeettevõtjad (maksuvabastus laieneb ka FIE-de ettevõtlustulule), töötavad pensionärid, puudega inimesed, noored ja üliõpilased.

Kuidas eelnõu sisuliselt välja näeb?

Inimesel, kes teenib kuni 500 eurot kuus, on edaspidi kogu sissetulek ehk 500 eurot tulumaksuvaba ja ta ei maksa tulumaksu. (Tema maksuvaba tulu on edaspidi 500 eurot)

Inimesel, kes teenib üle 500 euro kuus vähendatakse maksuvaba miinimumi iga 500 eurot

ületava teenitud euro kohta 1 euro võrra.

Näide 1:

Inimene teenib 400 eurot kuus. Sellisel juhul on tema tulu maksuvaba ja ei maksa tulumaksu. Praeguse süsteemi kohaselt maksaks ta 2015. aastal tulumaksu $(400-154)*20\%= 49,2$ eurot kuus.

Näide 2:

Inimene teenib 500 eurot kuus. Sellisel juhul on tema tulu maksuvaba ja ei maksa tulumaksu. Praeguse süsteemi kohaselt maksaks ta 2015. aastal tulumaksu $(500-154)*20\%= 69,2$ eurot kuus.

Näide 3:

Inimene teenib 600 eurot kuus. Sellisel juhul on tema maksuvaba tulu uue süsteemi kohaselt

$500-(600-500)= 400$ eurot ja ta maksab tulumaksu $(600-400)*20\%= 40$ eurot. Praeguse süsteemi kohaselt maksaks ta 2015. aastal tulumaksu $(600-154)*20\%= 88,8$ eurot.

Üle 500 euro teenival inimesel pole vaja karta, et lisatulu teenimine oleks kahjulik, sest maksuvaba tulu ei vähene mitte järsku, vaid nii, et iga lisanduva palgaeuro kohta väheneb maksuvaba miinimum 1 euro võrra. Nii maksab 501 eurose brutopalgaga inimene tulumaksu vaid kahelt eurolt ja saab kätte 500 eurot ja 60 senti. See süsteem säilitab alati huvi teenida rohkem.

Kas see on astmeline tulumaks?

Tegemist ei ole astmelise tulumaksuga, kuna ühtegi täiendavat maksuastet ei kehtestata ja täiendavalt kedagi maksustada ei soovita, nagu soovib teha Keskerakond. Suuremapalgalisi eraldi täiendavalt ei maksustata ning inimeste pürgimus kõrgema sissetuleku poole ei ole riigi poolt kõrgema tulumaksuprotsendiga karistatud.

On loomulik, et konkurendid ei mõista seda, sest tegemist on Eesti kontekstis täiesti uue lähenemisega maksuvabale tulule – maksuvaba tulu väheneb sõltuvalt inimese sissetulekust lineaarselt.

Juhul kui see on astmeline tulumaks, on Eestis ka täna astmeline tulumaks, sest osa tulust on ka täna maksuvaba.

Süsteemi rakendamine

Madalapalgaliste tulumaksuvabastust rakendatakse sarnaselt täna juba kehtivale üldisele tulumaksuvabale miinimumile, mis jääb kõigi suhtes kehtima. Kui töötaja saab palgatulu ühelt tööandjalt, siis võtab tööandja täiendava maksuvaba tulu arvesse igakuiselt tulumaksu kinnipidamisel ja vastavalt kasvab inimese palk. Mitmelt tööandjalt tulu saamise korral võetakse maksuvabastus arvesse ja tagastatakse enammakstud tulumaks kord aastas tulu deklareerimisel.

Kõik senised maksuvabastused jäävad kehtima. Maksumaksjatele, kellele uus maksuvabastus ei laiene (nad teenivad üle 846 eur kuus), jääb kehtima maksuvaba tulu 154 eurot kuus.

Et, maksuvabastust ei saaks inimesed, kes saavad suurt tulu, aga ei ela palgatulust, vaid dividendidest, võetakse sissetuleku arvestamisel arvesse kogu tulu.

Nimetatud ettepanek ei vähenda kohalike omavalitsuste tulusid. Kohalikud omavalitsused saavad ka tulevikus 11,60% isiku deklareeritud brutotulust nagu on praegu seaduses kirjas.

Ettepaneku maksumus ja võimalikud katteallikad

Madalapalgaliste maksuvabastus tähendab maksuvaba tulu kasvu ja sellest tulenevalt tulumaksu laekumiste vähenemist ca 120 miljoni euro ulatuses. See lähtub eeldusest, et ca 15% maksuvabastustest jääb rakendamata, kuna osa inimeste sissetulek ei võimalda kogu arvestuslikult lisanduvat maksuvabastust rakendada.

Lihtsustatud kujul on arvestus alljärgnev: Lisanduv maksuvaba tulu on maksimaalselt 500 - 154 või $846 - 500 = 346$ eur. Keskmise lisanduv maksuvabastus on pool sellest, sest alla 500 euro tulu saajad ei saa niipalju tulu ja üle 500 euro teenijatel väheneb maksuvaba tulu lineaarselt kuni 846 euroni.

Ettepaneku osaliseks finantseerimiseks on võimalik ära jätta üldine maksuvaba miinimumi tõus 10 euro võrra aastas alates aastast 2016, mis maksab Rahandusministeeriumi hinnangul aastas 16,7 miljonit eurot. Riigi eelarvestrateegias on arvestatud maksuvaba miinimumi tõstmisega sama suure sammuga kuni aastani 2018. Seega on nende sammude mõjukuks 2018. aastal ligi 66 miljonit eurot. Selleks pole vajadust, kui prioriteediks seada madalapalgaliste tulude suurendamine.

Samuti on ettepanekut võimalik osaliselt rahastada vaadates üle riigieelarve prioriteedid. 2015.

aastaks on planeeritud maksutulude kasvuks ca 250 miljonit eurot, millest 170 miljonit eurot on sihtotstarbeline sotsiaalmaks. 2016. aastal on maksutulude kasvu prognoos 355 miljonit eurot, millest 160 miljonit eurot on sihtotstarbeline sotsiaalmaks. Ka siin on võimalik teha poliitilisi valikuid.

Samuti vähendab madalapalgaliste inimeste tulude kasv survet sotsiaalsüsteemile (toimetulekutoetus). Toimetulekutoetuse kogumaht 2014. aasta riigieelarves on 23 miljonit eurot. Ka siin on mõju täpset suurust vaja täiendavalt hinnata. (10)

Keskerakond

“Keskerakond toetab astmelise tulumaksu kehtestamist Eestis. Astmeline tulumaks vähendab sissetulekute ebavõrdsust ning sõltuvalt konkreetsetest maksumääradest suurendab ka tulumaksu laekumist riigieelarvesse. Seeläbi on riigil võimalik eraldada rohkem raha näiteks siseturvalisusele, haridusvaldkonda ja kohalikele omavalitsustele ning tõsta tulumaksuvaba miinimumi.” ütles Jüri Ratas. (13)

Lisas 1 on väljatoodud Riigikogu Keskfraktsiooni poolt 26. septembril 2011. aastal esitatud astmelise tulumaksu eelnõu.

Sotsiaaldemokraatlik Erakond

Sotsiaaldemokraatlik Erakond pooldab astmelise tulumaksu kehtestamist.

“2011. aasta programmi järgi on Sotsiaaldemokraatliku erakonna seisukoht, et kõrgema maksumääraga (26%) tuleks maksustada tulu, mis ületab 1 000 eurot. See tähendab, et kõrgem määr kehtiks vaid sellele osale brutotulust, mis ületab 1 000 eurot kuus. Näiteks, kui tulu on

1 200 eurot, siis suurema maksumääraga maksustataks 200 eurot.” Ütles Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nõunik. (15)

2. TULUMAKSUSÜSTEEMI MUUTUSTE MÕJU EESTI TULUSAAJATE LÕIKES

2.1 Arvutatud tulumaksu muutuse mõju füüsilise isikule Eesti erakondade lõikes

Käesolevas lõputöös püstitas autor eesmärgiks leida, kui suurt mõju avaldavad Eesti erakondade poolt tehtud tulumaksumuudatuste ettepanekud füüsilise isiku tuludele. Eesmärk omakorda jaguneb uurimisülesanneteks, mis on järgmised:

- analüüsida tulumaksu olemust ja erinevaid füüsilise isiku tulu maksustamise võimalusi;
- tuua välja Eesti erakondade poolt pakutavad erinevad tulu maksustamise võimalused;
- hinnata tulu maksustamise erisusi erinevate erakondade lõikes lähtudes nende mõjust füüsilise isiku tuludele;
- analüüsida saadud tulemusi tulusaajate gruppide lõikes.

Esimese uurimisülesande täitmiseks oli esmalt vaja analüüsida tulumaksu olemust. Lühidalt võib välja tuua, et tulumaksuga maksustatakse füüsilise isiku tulu ja vara. Teiseks uurimisülesandeks on tuua välja Eesti erakondade poolt pakutavad erinevad tulu maksustamise võimalused.

Töös on kasutatud Eesti nelja suurema erakonna tulumaksu ettepanekuid: Reformierakond, IRL, Keskerakond ja Sotsiaaldemokraatlik Erakond. Antud erakonnad sai välja valitud sellepärast, et nende mõtted tulumaksureformi osas on suuresti erinevad. Lisaks soovib autor näha, kas erakondade erinevad maksureformi käigus lubatud numbrilised faktid peavad paika.

Tabel 2 Erakondade poolt pakutavad tulumaksumäärad ja tulumaksusüsteemi eelistused

Erakond	Tulumaksusüsteemi eelistus (proportsionaalne (P)/astmeline (A))	Tulumaksumäär	Maksuvaba tulu, kuus
Reformierakond*	P	20%	154
IRL**	P	20%	500/154
Keskerakond***	A - I aste	21%	144
	kuni	1 331 eurot, kuus	
	A - II aste	33%	
	alates	1 332 eurot, kuus	
Sotsiaaldemokraatlik Erakond***	A - I aste	21%	144
	kuni	1 000 eurot, kuus	
	A - II aste	26%	
	alates	1 001 eurot, kuus	

* 2014.aasta lõpu andmed

** kuni 500 brutotulu teeniv inimene - maksuvaba 500 eurot

kuni 846 brutotulu teeniv inimene - maksuvaba tulu väheneb sõltuvalt inimese sissetulekust lineaarselt üle 846 brutotulu teeniv inimene - maksuvaba 154 eurot

*** 2011.aasta andmed

Allikas: Autori koostatud

Tabelis 2 on autor ära toonud erakondade poolt pakutavad tulumaksumäärad ja maksuvaba tulu kuus ning tulumaksusüsteemi eelistused (proportsionaalse või astmelise). Erakondade poolt pakutavad andmed on pärit kahest erinevast aastast. Reformierakonna ja IRL andmed on pärit 2014. aasta lõpust, mis olid mõeldud 2015. aasta Riigikogu valimisprogrammi osana. Keskerakonna ja Sotsiaaldemokraatliku Erakonna andmed pärinevad aastast 2011. Vastavad andmed sai autor 2014. aasta sügisel läbi viidud intervjuude käigus. Antud erakonnad polnud sel hetkel veel oma 2015. aasta Riigikogu valimisprogramme avaldanud. Autor lähtus lõputöö kirjutamisel andmetest, mis sel ajahetkel olid kättesaadavad. Autori eesmärk ei olnud töös kasutada erakondade valimisprogrammide lubadusi, vaid kajastada erakondade üldist maksukäsitlust tulumaksu osas.

Reformierakond, kui hetkel võimul olev partei, pooldab töjõumaksude alandamist ja seda on nad ka 2015. aastaks teinud. Lisaks, tulumaksumäära alandamisele ja ka maksuvaba tulu suurendamisele, on nad langetanud ka töötaja töötuskindlustusmaksu määra 1,6%-ile (2014. aastal oli see 2%) ning samuti ka tööandja töötuskindlustusmaksu määra 0,8%'le (2014. aastal oli 1%).

IRL seevastu pakkus välja hüppelise tulumaksuvaba miinimumi tõusu kuni 500 euronit kuus. Väidetavalt aitab see vähendada madala sissetulekuga kodanike maksukoormust. Ülejäänud kaks erakonda – Keskerakond ja Sotsiaaldemokraatlik Erakond pooldavad astmelise tulumaksu kehtestamist.

Üheks väga oluliseks aspekt tulumaksusüsteemi muutmisel on Eestis ühe suurenev sissetulekute vahe. See on ka põhjus, miks üheks väljapakutud lahenduseks on muuta Eesti tulumaksusüsteem astmeliseks.

Kolmandaks uurimisülesandeks on hinnata tulu maksustamise erisusi erinevate erakondade lõikes lähtudes nende mõjust füüsilise isiku tuludele. Saamaks aimu, kuidas arvutatada tulumaksu, oli autoril vaja tuludeklaratsiooni andmeid. Lõputöö arvutuslike näitajate väljatoomiseks võttis autor aluseks Eesti Maksu- ja Tolliameti (EMTA) poolt antud 2010. – 2012. aasta füüsiliste isikute tuludeklaratsioonide kokkuvõtted. Tuludeklaratsioonis on andmed nende inimeste kohta, kes ise oma tulusid EMTA's deklareerisid. Antud töös lähtus autor peale tuludeklaratsioonide esitamist arvutatud tulumaksust.

Järgnev arvutatud tulumaksu analüüs baseerub füüsilise isiku kogu aastatuludel. See tähendab, et see ei sisalda ainult palgatulu, vaid ka muid aasta jooksul saadud tulusid (näiteks renditulu).

Tuludeklaratsioonis eristatakse kahte erinevat tulumaksu varianti – kinnipeetud tulumaksu ja arvutatud tulumaksu. Kinnipeetud tulumaks tähendab aasta jooksul regulaarselt kinnipeetud tulumaksu, seda üldjuhul palgatulult. Arvutatud tulumaks tähendab, aga peale tuludeklaratsiooni esitamist füüsilise isiku kogu aasta jooksul teenitud tulult arvutatud tulumaksu. Kinnipeetud ja arvutatud tulumaksu vahet tekibki igal isikul, kas siis vastavalt tagastamisele kuuluv või juurdemakstav tulumaks.

Neljandaks uurimisülesandeks on hinnata ja analüüsida saadud tulemusi tulusaajate gruppide lõikes. Saamaks aimu, kas erakondade poolt pakutavad erinevad tulu maksustamise ettepanekud on ka tegelikkuses realiseeritavad, teeb autor omapoolsed arvutused analüüsi valitud kolme aasta (2010. – 2012. aasta) põhjal ning võrdleb saadud tulemusi.

Algselt oli plaanitud näidata ja välja tuua arvutatud tulumaks detailselt tuluvahemike lõikes. Arvutuste käigus selgus, et nii täpseks arvutuseks vajaminevad andmed olid siiski suurel määral puudulikud, mistõttu ei saanud tulemusi oodatud kujul esitada. Vastavalt sellele tuli autoril teha

korrekture. Arvestades asjaolu, et kasutatavate andmete kogus oli piiratud, tuli jagada tuluvahemikud kolme suurema tulusaajate grupi vahel.

Tulusaajate grupid jagunevad järgmiselt:

- I grupp – madala sissetulekuga inimesed. Teenivad kuni 19 173 eurot aastas;
- II grupp – keskmise sissetulekuga inimesed. Teenivad aastas 19 173 – 31 955 eurot;
- III grupp – kõrgema sissetulekuga inimesed. Teenivad rohkem kui 31 955 eurot aastas.

Tänu sellele saab üldistatult välja tuua arvutatud tulumaksu mõju eri gruppide lõikes.

Arvutatud tulumaksu arvutamiseks kasutab autor alljärgnevat valemit (1):

$$\text{Arvutatud tulumaks} = (AT - MT - MM) * TMM \quad (1)$$

kus   *AT*   - aastatulu
          MT   - maksuvaba tulu
          MM   - muud mahaarvamised
          TMM   - tulumaksumäär (%)

Lõputöös kasutatud EMTA andmetes oli välja toodud aasta jooksul teenitud tulu tuluvahemike lõikes ja nende protsentuaalne jagunemine (vt Lisa 2-4). Selleks, et teada saada, kuidas jagunesid mahaarvamised tuluvahemike lõikes, oli vaja teada deklaratsioonide arvu ja kui palju oli seadusega ettenähtud maksuvaba tulu aastas. Maksuvaba tulu, mis on lubatud seadusega maha arvata, on 1 848 eurot aastas. Detailsemad andmed muude mahaarvamiste jagunemise kohta autoril kahjuks puudusid. Selleks, et jagada muid mahaarvamisi sama meetodika alusel nagu maksuvaba tulu, jagas autor muud mahaarvamised EMTA poolt antud sissetulekute alusel tulugruppide vahel proportsionaalselt.

Tabelitesse on lisatud ka autoripoolne ettepanek tulumaksusüsteemi muutmise osas.

Esmalt toob autor välja (vt Tabel 3) EMTA poolt avaldatud deklareeritud aastatulu. Andmestest on hästi näha, et deklareeritud aastatulu on aasta aastalt suurenenud. Protsentides on see näitaja 8-9%. Aastatulu suurenemise peamiseks põhjuseks võib suuresti olla tööpuuduse vähenemine, mis oli tingitud 2009. aasta majanduslangusest.

Tabel 3 Deklareeritud aastatulu, EMTA

Deklareeritud aastatulu			
Aasta	2010	2011	2012
Aastatulu	4 846 722 750	5 273 002 955	5 692 088 293

Allikas: EMTA andmed, tabel autori koostatud

Tabelisse 4 on autor koondanud arvutatud tulumaksu aastate ja erakondade lõikes ning võrdleb seda EMTA poolt antud andmetega. Andmed on välja toodud kolme aasta lõikes. Nagu autor eelnevalt mainis suurenes deklareeritud aastatulu. See tähendab omakorda, et ka EMTA poolne arvutatud tulumaks on kolme aasta lõikes suurenenud, seda 9-10% võrra.

Tabel 4 Arvutatud tulumaks EMTA ja erakondade lõikes

Arvutatud tulumaks			
Aasta	2010	2011	2012
EMTA	668 057 195	736 457 823	801 685 386
Reformierakond	623 911 297	693 531 631	766 291 938
IRL	478 975 645	545 495 602	618 725 617
Keskerakond	786 737 976	882 040 619	981 247 291
Sotsiaaldemokraatlik erakond	751 810 814	838 275 772	928 935 661
Autori ettepanek	669 281 577	760 574 945	852 294 813

Allikas: Autori koostatud

Tabelis 5 on näha arvutatud tulumaksu erinevused EMTA ja erakondade lõikes. Parema ülevaate saamiseks on välja toodud arvutatud tulumaksu erinevus protsentidena.

Tabel 5 Arvutatud tulumaksu erinevus %-des EMTA ja erakondade lõikes

Arvutatud tulumaks erinevus %			
Aasta	2010	2011	2012
EMTA	-8%	10%	9%
Reformierakond	-7%	-6%	-4%
IRL	-28%	-26%	-23%
Keskerakond	18%	20%	22%
Sotsiaaldemokraatlik erakond	13%	14%	16%
Autori ettepanek	0,2%	3%	6%

Allikas: Autori koostatud

Autoripoolsetest arvutustest on selgesti näha, et Keskerakonna poolt pakutava astmelise tulumaksuga on arvutatud tulumaksu suurenemine märgatav. See tähendab ka, et astmeline

tulumaks aitab tunduvalt suurendada arvatud tulumaksu riigi seisukohast. Kolme aasta võrdluses suurendab arvatud tulumaksu kõige enam Keskerakonnapoolne idee, seda lausa 18%-22% ulatuses. Kõige enam vähendab arvatud tulumaksu laekumist IRL ettepanek 23-28%, kelle ideeks on maksuvaba tulu tõsta 500 euronit kuus. See peaks väidetavalt vähendama madalapalgaliste maksukoormust. Autori arvatud tulemustest on näha, et see võib tõesti tõele vastata.

Tabel 6 Arvutusliku keskmise tulumaksu %

Arvutusliku keskmise tulumaksu %			
Aasta	2010	2011	2012
EMTA	14%	14%	14%
Reformierakond	13%	13%	13%
IRL	10%	10%	11%
Keskerakond	16%	17%	17%
Sotsiaaldemokraatlik erakond	16%	16%	16%
Autori ettepanek	14%	14%	15%

Allikas: Autori koostatud

Tabelis 6 on välja toodud arvutusliku keskmise tulumaksu protsent. Välja toodud protsent näitab, kui suure osa moodustab arvatud tulumaks kogu deklareeritud aastatulust. Selle tulemusena on näha, et võttes arvatud tulumaksult maha kõik mahaarvamised, tuleb välja tulumaksu reaalne protsent ehk arvutuslik keskmine tulumaksu protsent, mis näitab, kui suur on tuludelt võetav tegelik tulumaksuäär. Arvutusliku keskmise tulumaksu protsent jääb 10%-17% vahemikku.

Järgmisena toob autor detailsemalt välja, kuidas mõjutavad erakondade ettepanekud tulusaajate gruppide arvatud tulumaksu. Alljärgnevas tabelis (vt Tabel 7) on autor kajastanud 2012. aasta arvutuste käigus selgunud tulemused.

Kuna erakondade poolt pakutavate tulumaksureformide seas oli ka astmelise tulumaksu pooldajaid, siis sellest tulenevalt soovib autor läbi arvutuste teada saada, kas ja millised on astmelise tulumaksu eelised võrreldes proportsionaalse tulumaksuga.

Analüüsi käigus ilmnis kaks olulisemat astmelise tulumaksu eelist võrreldes proportsionaalse tulumaksuga. Üheks eeliseks on arvatud tulumaksu märkimisväärne suurenemine riigi seisukohast. Teiseks eeliseks on arvatud tulumaksu võrdsem jagunemine tulusaajate gruppide vahel. Autori arvates on teisena välja toodud arvatud tulumaksu ühtlasem ja võrdsem jagunemine tulusaajate gruppide vahel väga oluline, kuna see suurendab madalapalgaliste

osalemist ühiskonnaelus, sest nende maksukoormus on tänu astmelisele tulumaksule vähenenud. Nad saavad nüüd rohkem panustada oma rahalisi ressursse koolitustesse või muudesse ennast arendavatesse tegevustesse, et enda majanduslikku toimetulekut tõsta, leides läbi selle näiteks uus ja paremini tasustatav töö. See omakorda tähendab, et nad suudavad rohkem tarbida ning seeläbi majandust elavdada.

Tabelist 7 on näha, et astmeline tulumaks aitab tõepoolest arvatud tulumaksu tulusaajate gruppide vahel võrdsemalt jaotada. Sellest tulenevalt tõi autor välja arvatud tulumaksu jagunemise tulusaajate gruppide 2012. aasta lõikes. Tulemustelt sarnane muster iseloomustab ka kahte eelnevat aastat. Lisaks tuleb välja tuua, et deklareeritud aastatulu erakondade ja tulusaajate gruppide lõikes on sama (vt Tabel 8).

Tabel 7 Arvatud tulumaksu jagunemine tulusaajate gruppides, tulumaksumäärade lõikes

Arvatud tulumaks, tulumaksumäär lõikes	2012	Reformierakond, praegu	IRL	Keskerakond*	Sotsiaaldemokraatlik erakond*	Autori ettepanek
I GRUPP: 0 - 19 173	462 222 844	438 722 121	291 155 800	527 491 255	523 755 655	406 874 876
20%/21%	462 222 844	438 722 121	291 155 800	377 570 093	259 693 487	406 874 876
26%					264 062 168	
33%				149 921 162		
II GRUPP: 19 173 - 31 955	176 725 031	170 315 142	170 315 142	212 704 177	204 010 518	185 455 343
20%/21%	176 725 031	170 315 142	170 315 142	123 147 865	79 874 699	150 700 190
26%					124 135 819	
33%				89 556 313		34 755 154
III GRUPP: 31 955 -	162 737 511	157 254 675	157 254 675	241 051 859	201 169 487	259 964 593
20%/21%	162 737 511	157 254 675	157 254 675	33 665 789	16 409 618	44 652 912
26%					184 759 868	
33%				207 386 071		87 262 698
43%						128 048 983
Arvatud tulumaks kokku	801 685 386	766 291 938	618 725 617	981 247 291	928 935 661	852 294 813

Allikas: Autori koostatud

Tabel 8 Deklareeritud aastatulu gruppides, jaotatauna erakondade lõikes

Gruppide deklareeritud tulude jaotus	2012	Reformierakond, praegu	IRL	Keskerakond*	Sotsiaaldemokraatlik erakond*	Autori ettepanek
I GRUPP: 0 - 19 173	3 633 227 556	3 633 227 556	3 633 227 556	3 633 227 556	3 633 227 556	3 633 227 556
II GRUPP: 19 173 - 31 955	1 099 991 359	1 099 991 359	1 099 991 359	1 099 991 359	1 099 991 359	1 099 991 359
III GRUPP: 31 955 -	958 869 378	958 869 378	958 869 378	958 869 378	958 869 378	958 869 378
Deklareeritud aastatulu kokku	5 692 088 293	5 692 088 293	5 692 088 293	5 692 088 293	5 692 088 293	5 692 088 293

Allikas: Autori koostatud

Eelnevat nimetatud IRL ettepanek, mis väidetavalt pidi aitama vähendada madalapalgaliste maksukoormust, vastab autori arvutuste kohaselt tõele. IRL'i I tulusaajate grupis, kuhu kuuluvad madalapalgalised on näha, et nad maksavad tulumaksu võrreldes Reformierakonnaga üle poole ehk 66% võrra vähem. Sellest võib järeldada, et madalapalgaliste maksukoormus tõesti langeb ja sellest tulenevalt peaks paranema nende toimetulek. Ühtlasi aitab see kaasa ka majanduse paremale toimimisele. Teisalt on IRL poolt pakutava ettepaneku rakendamine keerulisem ja sellest tulenevalt ka kulutused suuremad. Lisaks väheneb kogu aasta jooksul arvatud tulumaks oluliselt, seda 23% võrra. Samuti ei aita antud ettepanek maksukoormust kolme tulusaajate gruppi vahel ühtlasemalt jaotada. Vaadates tabelit 7 on sealt hästi näha, et II ja III grupi arvatud tulumaks võrreldes EMTA andemtega ei ole suuresti erinev.

Teise peamise tulemusena võib tabelist 7 välja tuua, et astmeline tulumaks aitab tulusaajate maksukoormust võrdsemalt jaotada – suurema sissetulekuga inimesed (II ja III grupp) maksavad rohkem tulumaksu. Üheks oluliseks tähelepanekuks on kindlasti Keskerakonna ja Sotsiaaldemokraatliku Erakonna erinevus arvatud tulumaksus 21% maksumäära juures. Arvatud tulumaksu erinevus tuleneb sellest, et mõlema erakonna poolt määratud maksimaalse tulusaajate piir 21%-lise maksumäära juures on erinev. Keskerakonnal on selleks 15 972 eurot aastas ning Sotsiaaldemokraatlikul Erakonnal 12 000 eurot aastas.

Kui võtta aluseks Keskerakonna ettepaneku alusel läbi viidud arvutused, siis on näha, et astmeline tulumaks aitab 2012. aastal arvatud tulumaksu võrreldes proportsionaalse tulumaksuga kolme tulusaajate grupi vahel võrdsemalt jaotada. Madalapalgaliste maksukoormus langeb, kuid seevastu tõuseb keskmise ja kõrgema sissetulekuga inimeste maksukoormus oluliselt. See on ka astmelise tulumaksu eesmärk. Teisalt on hästi näha, et läbi astmelise tulumaksu kasvab ka tulumaksu laekumine. Kindlasti on Keskerakonna ja Sotsiaaldemokraatliku Erakonna astmelise tulumaksu rakendamine riigile vähem kulukam võrreldes IRL'i ettepanekuga. Teisest vaatenurgast vaadatuna on jällegi astmeline tulumaks võrreldes IRL

ettepanekuga madlapalgaliste seisukohast koormavam. Kui aga Keskerakonna I grupi maksukoormust võrrelda Reformierakonnaga, siis on Keskerakonna I grupi madalapalgaliste maksukoormus kindlasti väiksem.

Sellest tulenevalt on antud erakondade analüüsides hästi näha, kes mõtleb oma lubadustes rohkem üksikisiku vaatenurgast, kes rohkem riigi seisukohast ja kes püüab leida tasakaalustatud lahendust.

Järgmisena esitab autor omapoolse ettepaneku, milline võiks olla tulumaksusüsteem tema arvates. Autor pooldab astmelise tulumaksu kehtestamist. Tulumaksusüsteem võiks olla kolmeastmeline, mille puhul mksustatakse kõrgema maksumääraga eelmise tuluastme piiri ületav tuluosa:

- I aste – kuni 19 173 eurot aastas – 21%;
- II aste – 19 174 kuni 31 955 eurot aastas – 33%;
- III aste – üle 31 956 eurot aastas – 43%.

Tulumaksuvaba miinimumiks pakub autor 200 eurot kuus ehk 2 400 eurot aastas. Autori ettepanekust on läbi arvutuste näha, et III gruppi kuuluvatel inimestel tuleb maksta võrreldes Keskerakonna pakutud astmelise tulumaksu ideega 8% võrra rohkem. Autor usub, et see ei valmista suurt tulu teenivatele inimestele raskusi ja aitab vähendada tulusaajate maksukoormuse ebahühtlast jaotamist. Arvutustega soovib autor näidata, et astmelise tulumaksu kehtestamisega on võimalik vähendada tulusaajate ebavõrdset maksukoormust. Madalapalgaliste maksukoormus langeb ning suuremat tulu teenivad inimesed hakkavad rohkem tulumaksu maksma.

2.2 Tulumaksumuudatuste mõju füüsilise isiku netopalgale ühe kuu lõikes

Analüüsi esimeses pooles keskendus autor füüsilise isiku kogu aastatuludelt arvatud tulumaksumuutustele erinevate erakondade ettepanekute korral. Analüüsi teises pooles soovitakse näidata, millist mõju avaldavad erakondade tulumaksu ettepanekud füüsilise isiku palgatulu ühe kuu lõikes. Saamaks aimu, kuidas mõjutavad kõigi nelja erakondade tulumaksu ettepanekud füüsilise isiku igakuist netosissetulekut, tehakse alljärgnevad arvutused ja analüüsitakse neid.

Autor toob välja erakondade ettepanekutega läbi arvatud füüsilise isiku ühe kuu brutopalka, näidates sellega, kuidas muutub inimeste ühe kuu netotasu erinevate tulumaksu ettepanekute korral. Lisaks saab arvutustest välja tuua füüsilise isiku poolt makstava tulumaksu suuruse erineva brutokuupalga korral. Arvutuste aluseks võttis autor 5 erinevat brutokuupalka ja jagas need gruppidesse. I grupi (G1) brutopalgaks võttis autor miinimumpalka 390 eurot kuus, mis kehtib alates 1. jaanuarist 2015. III grupi (G3) brutotulus lähtuti 2015. aasta I kvartali keskmisest brutokuupalgast, milleks oli 1 010 eurot. Autor valis II grupi (G2) brutosummaks 700 eurot, kuna miinimumpalka (G1) ja keskmise brutopalka (G3) vahemikku jääb suur osa inimesi, kes teenivad alla keskmise brutopalka, aga samas rohkem kui miinimumpalk. V grupi (G5) brutotuluks võttis autor kahekordse keskmise brutokuupalga, milleks oli 2 020 eurot ning IV grupi (G4) brutopalgaks 1 500 eurot, mis jääb G3 ja G5 keskele.

Tabel 9 Brutopalka arvutused Reformierakonna tulumaksu ettepanekuga

Reformierakond	Grupid				
	G1	G2	G3	G4	G5
Brutopalk (kuu)	390	700	1 010	1 500	2 020
Maksuvaba miinimum	154	154	154	154	154
Kogumispension 2%	7,8	14	20	30	40
Töötuskindlustusmaks 1,6%	6,24	11,2	16	24	32
Maksustatav tulu	221,96	520,8	820	1 292	1 793
Tulumaks 20%	44	104	164	258	359
Netopalk	332	571	810	1 188	1 589

Allikas: Autori koostatud

Tabelis 9 on välja toodud Reformierakonna ettepanekuga läbi arvatud brutopalgad proportsionaalse tulumaksu korral.

Tabel 10 Brutopalka arvutused IRL tulumaksu ettepanekuga

IRL	Grupid				
	G1	G2	G3	G4	G5
Brutopalk (kuu)	390	700	1 010	1 500	2 020
Maksuvaba miinimum	500	300	154	154	154
Kogumispension 2%	7,8	14	20	30	40
Töötuskindlustusmaks 1,6%	6,24	11,2	16	24	32
Maksustatav tulu	376	375	820	1 292	1 793
Tulumaks 20%	0	75	164	258	359
Netopalk	376	600	810	1 188	1 589

Allikas: Autori koostatud

Tabelis 10 on näha, kuidas muutub netopalk ja tulumaks IRL tulumaksu ettepaneku korral. IRL sõnutsi ei ole nende ettepanekuga tegemist astmelise tulumaksuga, vaid proportsionaalse

tulumaksuga, mille eesmärk on vähendada madalapalgaliste maksukoormust. Seega inimesed, kes teenivad kuni 500 eurot kuus, ei pea maksma tulumaksu. Tabelist on ka näha, et tulumaksu ei peaks maksma miinimumpalka teenivad inimesed.

Tabel 11 Brutopalka arvutused Keskerakonna tulumaksu ettepanekuga

Keskerakond	Grupid				
	G1	G2	G3	G4	G5
Brutopalk (kuu)	390	700	1 010	1 500	2 020
Maksuvaba miinimum	144	144	144	144	144
Kogumispension 2%	7,8	14	20	30	40
Töötuskindlustusmaks 1,6%	6,24	11,2	16	24	32
Maksustatav tulu	231,96	530,8	830	1 302	1 803
Tulumaks					
21%	49	111	174	243	250
33%	0	0	0	48	203
Tulumaks kokku:	49	111	174	291	453
Netopalk	327	563	799	1 155	1 495

Allikas: Autori koostatud

Järgnevalt on välja toodud Keskerakonna astmelise tulumaksu ettepanekuga läbi arvatud brutopalgad (vt Tabel 11). Keskerakonna astmelise tulumaksu idee on kaheastmeline. Inimestele, kes teenivad kuni 1 331 eurot kuus, kehtib tulumaksumäär 21%. Kõigile, kelle tulusumma ületab 1 332 eurot kuus, rakendub tulumaksumääraks 33%.

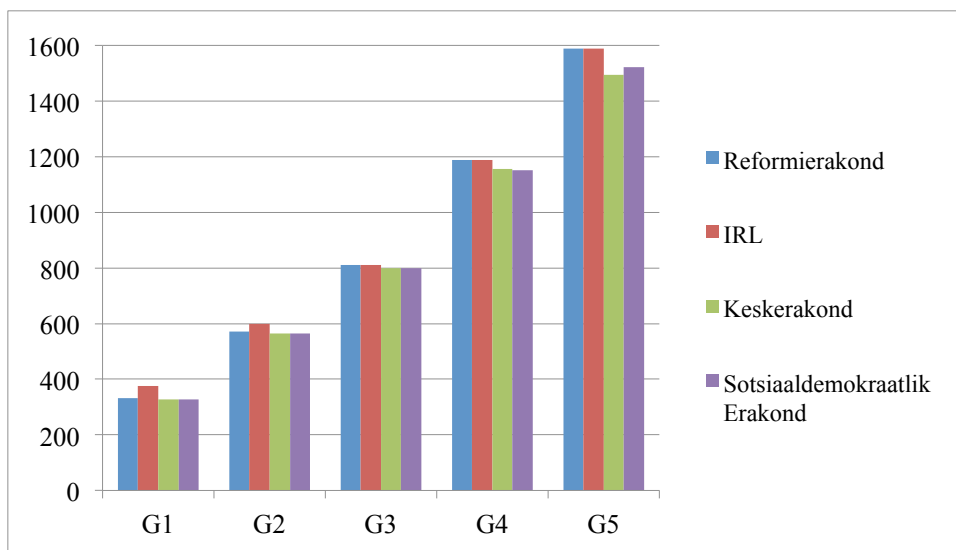
Tabel 12 Brutopalka arvutused Sotsiaaldemokraatliku Erakonna tulumaksu ettepanekuga

Sotsiaaldemokraatlik Erakond	Grupid				
	G1	G2	G3	G4	G5
Brutopalk (kuu)	390	700	1 010	1 500	2 020
Maksuvaba miinimum	144	144	144	144	144
Kogumispension 2%	7,8	14	20	30	40
Töötuskindlustusmaks 1,6%	6,24	11,2	16	24	32
Maksustatav tulu	231,96	530,8	830	1 302	1 803
Tulumaks					
21%	49	111	172	182	187
26%	0	0	2	113	237
Tulumaks kokku:	49	111	175	295	424
Netopalk	327	563	799	1 151	1 523

Allikas: Autori koostatud

Tabelis 12 toob autor välja Sotsiaaldemokraatliku Erakonna ettepanekuga läbi tehtud brutotasu arvutused. Nende ettepanekul on tegemist samuti kaheastmelise tulumaksuga nagu ka eelnevalt mainitud Keskerakonna puhul (vt Tabel 16). Sotsiaaldemokraatliku Erakonna tulumaksu esimese

astme piir on kuni 1 000 eurot kuus ja tulumaksumäär 21%. Teise astme tulumaksumääraks saab 26%, kui tulusumma ületab 1 001 eurot kuus.

Joonis 1 Netopalgade erinevused erakondade ja gruppide lõikes

Allikas: Autori koostatud

Vaadates joonist 1 näeme viie grupi netopalgade muutusi nelja erakonna võrdluse korral. IRL tulumaksu ettepaneku korral võidaksid kindlasti miinimumpalka (G1) ja 700 eurost kuupalka (G2) teenivad inimesed, sest nad ei peaks maksma tulumaksu ning nende netosissetulek, võrreldes ülejäänud kolme erakonnaga, oleks maksmata tulumaksu summa võrra suurem. Ülejäänud kolmel erakonnal väheneksid füüsilise isiku netosissetulekud G1 ja G2 gruppide puhul tulumaksu summa võrra, seda vahemikus 44 - 111 eurot kuus. Keskerakonna ja Sotsiaaldemokraatliku Erakonna astmelise tulumaksu ettepaneku korral väheneksid keskmist kuni kahekordset keskmist brutokuupalka (G3 – G5) teenivate füüsiliste isikute netotasud. Kõige enam koormaks astmelise tulumaksu antud gruppide lõikes kahekordset keskmist brutokuupalka (G5) ja 1 500 eurost (G4) kuupalka teenivad inimesi, kelle netotasu väheneks selle ettepaneku korral 33 - 94 eurot kuus. Kõige vähem mõjutaks astmelise tulumaksu ettepanek gruppide G1 – G3 netopalka, võrreldes seda näiteks hetkel kehtiva Reformierakonna ettepanekuga.

2.3 Erakondade lubadused

Reformierakonna üks peamisi lubadusi on madalad maksud. Tulumaksumäär langetati 2015. aastal 20%-le ja tulumaksuvaba miinimum tõusis 154-ja euronit kuus.

Lisaks erinevate füüsilise isiku tulu maksustamise arvutuste väljatoomisele ja analüüsimisele, tõestab või lükkab autor ümber vastavalt teoreetilises osas erakondade poolt väljatoodud väidetavaid fakte, lubadusi ja numbrilisi näitajaid.

Reformierakonna lubadus:

Tööjõumaksude vähendamine toob kaasa keskmiselt 1 000 brutotulu teenivale inimesele 170 lisaeurot aastas.

Autoripoolne järeldus:

Autor sai antud tulemuseks 160 lisaeurot aastas, mis ei vasta päris täpselt Reformierakonna väitele, kuid suurusjärk on ligilähedane.

Tabelis 13 on näha autoripoolne arvutus. Arvutuses on välja toodud 1 000 eurot brutotulu teeniva inimese netopalk 2014. aastal ja 2015. aastal ning nende kahe aasta erinevused. Arvutuste põhjal on inimeste lisaraha aastas 10 euro võrra väiksem, kui Reformierakonna poolt lubatud. Autori hinnangul ei ole erinevus oluliselt suur. Kümme eurot aastas ei ole väga suur summa.

Tabel 13 Arvutatud netotasud 2014. aastal kehtinud ja 2015. aastal Reformierakonna poolt kehtestatud uute tööjõu maksudega

Aasta	2014	2015
Brutopalk (kuu)	1 000	1 000
Maksuvaba	144	154
Kogumispension 2%	20	20
Töötuskindlustusmaks 2%/1,6%	20	16
Maksustatav tulu	816	810
Tulumaks 21%/20%	171	162
Netopalk	789	802
Lisaraha aastas		
2014 vs 2015 netopalga vahe, kuus/aastas	13/160	
Reformierakonna poolne lubadus, aastas	170	
Autori ja Reformierakonna arvutuse erinevus	10	

Allikas: Autori koostatud

IRL lubadus:

Reformi tulemusena saab kuni 500 euro teeniv inimene ühes kuus kuni 69 eurot rohkem raha kätte.

Autoripoolne järeldus:

Autor sai antud tulemuseks 66 eurot, mis on 3 euro võrra väiksem, kui IRL lubadustes väidab (vt Tabel 14). Antud vahe ei ole küll silmnähtavalt suur, kuid aasta lõikes teeb see 36 eurot. Kui vaadata autori ja IRL arvutuste erinevust, siis on näha, et IRL on jätnud tulumaksu arvutamisel arvestamata kogumispensioni ja töötuskindlustusmaksed. Sellest tulenevalt tekib ka antud 3 eurone vahe kuus.

Tabel 14 Autori ja IRL'i arvutatud tulumaksu erinevus

2015	Autori arvutus	IRL arvutus
Brutopalk (kuu)	500	500
Maksuvaba	154	154
Kogumispension 2%	10	0
Töötuskindlustusmaksed 1,6%	8	0
Maksustatav tulu	328	346
Tulumaks 20%	66	69
Praegune netopalk	416	431
Maksuvaba suurenemise korral:		
Maksuvaba	500	500
Maksustatav tulu	482	500
Tulumaks 20%	0	0
Uus netopalk (kuu)	482	500
Tulumaks erinevus, kuus	66	69
Autori ja IRL arvutuse erinevus, kuus	3	

Allikas: Autori koostatud

Autor hindab IRL lubadust ekslikuks, sest arvestamata on väga olulised kriteeriumid tulumaksu arvestamisel. Samuti arvab autor, et 36 eurone erinevus aastas on päris suur summa. Näitena võib tuua, et suure pere keskmine poeskäik jääb umbes samasse suurusjärku.

IRL väide:

Madalapalgaliste maksuvabastus tähendab maksuvaba tulu kasvu.

Autoripoolne järeldus:

Kuna maksuvaba tulu osas pole IRL konkreetset numbrit välja toonud, siis antud tulemust otseselt võrrelda ei ole võimalik. Siiski toob autor omapoolse tulemuse välja, millest on näha, et maksuvaba tulu tõepoolest kasvas (vt Tabel 15). See on ka loogiline sest, kui madalapalgalised enam tulumaksu maksma ei pea ja nende maksuvabastus on 500 eurot kuus, siis sellest tulenevalt suureneb ka maksuvaba tulu.

Tabel 15 EMTA ja IRL'i maksuvaba tulu erinevus

Aasta	EMTA	IRL	Maksuvaba tulu suurenemine
2010	967 735 104	1 865 935 548	898 200 444
2011	994 431 339	1 907 252 037	912 820 699
2012	1 008 423 252	1 912 409 286	903 986 034

Allikas: Autori koostatud

Teisalt võivad autori arvutused olla ka natukene üle pakutud, sest IRL 500 eurose maksuvaba tulu arvutamise juures on üks väike erinevus võrreldes tavalise maksuvaba tulu arvutamisega.

IRL ettepaneku kohaselt on nende poolt pakutav maksuvaba tulu arvutamine järgmine: kui inimene teenib kuus kuni 500 eurot või alla selle, on tema tulu maksuvaba ja selle pealt tulumaksu maksma ei pea. Kuid, kui inimene teenib üle 500 euro kuni 846 euronni kuus, siis maksuvaba tulu (500 eurot) väheneb iga teenitud lisaeuro võrra.

Kõigile, kes teenivad üle 846 euro kuus, uus maksuvabastus ei laiene ja neile rakendub maksuvabaks tuluks 154 eurot.

Antud arvutustes ei saanud autor nii detailseks minna, kuna selleks puudusid täpsemad ja konkreetsemad andmed. IRL ettepaneku süvendatud läbitöötamiseks oleks vaja täiesti eraldiseisvat analüüsi. Autor tegi oma arvutused natukene lihtsamat teed minnes ja arvestas ka kuni 846 eurot kuus teenivate inimeste maksuvabaks tuluks 500 eurot. Sinna tulusaajate gruppi kuuluvate osakaal kolme aasta lõikes oli ligikaudu 19% deklareeritud kogutulust.

Antud maksuvaba tulu osakaal moodustab üle veerandi kogutuludest. Arvatavasti on sellest tulenevalt ka autoripoolne arvatud tulumaksu summa väiksem (vt Tabel 16), kui see tegelikkuses peaks olema.

Tabel 16 EMTA ja IRL'i arvatud tulumaks

Aasta	EMTA	IRL
2010	668 057 195	478 975 645
2011	736 457 823	545 495 602
2012	801 685 386	618 725 617

Allikas: Autori koostatud

2.4 Järeldused

Järgnevalt toob autor välja järeldused füüsilise isiku aastatuludelt arvatud tulumaksu analüüsist, netopalga muutuste mõjust ühe kuu lõikes ning erakondade lubatustest ja välja öeldud numbrilistest faktidest. Analüüsi esimese pooles selgub, et kõige enam aitab arvatud tulumaksu suurendada astmeline tulumaks. Erakondade hulgas on astmelise tulumaksu pooldajaid kaks – Keskerakond ja Sotsiaaldemokraatlik Erakond. Arvutustest kerkib eriti esile Keskerakond, kelle ettepanekule suureneks arvatud tulumaks lausa 18-22% ulatuses. Kõige enam vähendab arvatud tulumaksu IRL ettepanek – maksuvaba miinimum 500 eurot kuus. Antud idee on mõeldud just madalapalgaliste (I grupi) maksukoormuse vähendamiseks ja arvutustest on näha, et võrreldes Reformierakonnaga on madalapalgaliste maksukoormus üle poole võrra väiksem. Sellest omakorda järeldub, et astmeline tulumaks aitab arvatud tulumaksu tulusaajate gruppide vahel võrdsemalt jaotada. See aitab vähendada I grupi ja ka II grupi (madala- ja keskmisepalgaliste) maksukoormust. Seevastu suurendaks III grupi (kõrgema palgalised) maksukoormust ehk arvatud tulumaks suureneks märkimisväärselt. Analüüsi teises pooles arvutab autor tulumaksu muudatuse mõju füüsilise isiku netopalgale ühe kuu lõikes. Tulemustest selgub, et kõige suurem mõju avaldub miinimumpalgaliste (G1) inimeste netosissetulekule, seda just IRL tulumaksu ettepaneku korral. Kuna nad tulumaksu maksuma ei peaks, siis nende netopalk suureneks 44 – 49 euro võrra kuus. Teisalt tuleb välja, et astmelise tulumaksu korral oleks keskmist kuni kahekordset keskmist brutotulu (G3 – G5) teeniva inimese netopalk küll väiksem (33 – 94 euro võrra kuus), kuid astmeline tulumaks aitaks vähendada maksukoormuse ebavõrdset

jaotust. Mitte ükski autori poolt välja toodud ja läbi arvatud erakondade lubadus ei pidanud paika. Erakondade lubadused on tihti liialdatud ning nende täitmine osutub sageli võimatuks.

Antud lõputöös ei eelista ega poolda autor ühtegi töös välja toodud erakonda. Tuginedes läbiviidud analüüsile on autori isiklikuks eelistuseks astmeline tulumaks, sest see aitaks vähendada arvatud tulumaksu ebavõrdset maksukoormuse jaotust ning parandaks madalapalgaliste inimeste toimetulekut. Astmelise tulumaksu ettepaneku kehtestamine oleks küll keerulisem ning nõuaks palju lisakulutusi, kuid autor usub, et arenevale Eesti majandusele ja ühiskonnale oleks see kasulik. Arvutuste tulemusena sai autor kinnitust, et astmelise tulumaksu kehtestamine oleks kõige mõistlikum variant, seda nii üksikisiku kui ka riigi seisukohalt.

KOKKUVÕTE

Käesoleva lõputöö eesmärk oli leida, kui suurt mõju avaldavad Eesti erakondade poolt tehtud tulumaksumuudatuste ettepanekud füüsilise isiku tuludele. Eesmärk jagunes omakorda neljaks uurimisülesandeks.

Esimene uurimisülesanne oli mõista tulumaksu olemust ja tuua välja erinevad tulu maksustamise võimalusi. Tulu tähendab tagastamatut sissetulekut, mille tulemusena isiku vara suureneb ning millelt tuleb tasuda tulumaksu. Tulumaksu hakati algselt ajutiselt koguma sõjakulutuste katteks, kuid hiljem leiti, et see aitab ka riigieelarvet täita. Tulumaks muutus püsivaks maksuks juba 19. sajandi lõpus. Ka ennesõjaaegses Eestis oli tulumaks olemas, samuti Nõukogude Liidus. Taasiseseisvunud Eestis kehtis algselt kaks eraldi tulumaksuseadust – üksikisiku tulumaksu seadus ja ettevõtte tulumaksuseadus. Tollastest seadustest pärinevad maksude nimetused “üksikisiku tulumaks” ja “ettevõtte tulumaks” on kõnekeeles püsinud tänaseni. Tol hetkel kuni 1993. aasta lõpuni kehtis Eesti astmeline tulumaks. Alates 1. jaanuar 1994. aastal jõustus Eestis uus tulumaksuseadus, milles oli koondatud nii füüsilise isiku kui ka juriidiliste isikute tulu maksustamine – ehk hakkas kehtima proportsionaalne tulumaks. Alates 2000. aastast kehtib uus tulumaksuseadus, mis on nn kolmas tulumaksuseadus taasiseseisvunud Eesti ajaloos. Eestis praegu kehtiv maksusüsteem erineb mujal maailmas kasutatavast eelkõige selle poolest, et juriidilised isikud maksavad tulumaksu jaotatud kasumilt.

Riikidel on tulu maksustamiseks võimalik kasutada peamiselt kahte erinevat maksustamise võimalust:

- proportsionaalne tulumaks;
- progressiivne ehk astmeline tulumaks.

Eestis kehtib 2015. aastal proportsionaalne tulumaks, mis tähendab, et olnemata inimese sissetulekust kehtib kõigile protsentuaalselt ühesugune tulumaksumäär – 20%. Tulumaks on üks riiklikest maksudest. Tulumaks jaguneb kaheks – füüsilise isiku tulumaks ning ettevõtte tulumaks.

Põhiliseks tuluallikaks, mis puudutab praktiliselt igat tööjulist kodanikku on palgatulu. Palgatulult arvestatav ning riigile tasutav tulumaks on füüsilise isiku jaoks tulusummat protsentuaalselt enim mõjutatav maksukohustus ning see vähendab oluliselt isiku sissetulekuid. Oma tulude deklareerimiseks tuleb füüsilisel isikul tuludeklaratsioon esitada järgmise kalendriaasta 31. märtsiks.

Lisaks palgatulule maksustatakse residendist füüsilise isiku poolt maksustamisperioodil tulumaksuga veel ettevõtlustulu, kasu vara võõrandamisest, renditulu ja litsentsitasu, intressid, dividendid, pensionid, stipendiumid, toetused, preemiad ja hasartmänguvõidud jne.

Järgnevalt toob autor kokkuvõtlikult välja proportsionaalse tulumaksu eelised ja negatiivse külje. Proportsionaalset tulumaksu on lihtne arvutada, sest kõigile kehtib üks maksumäär ning sellest tulenevalt on seda ka lihtne administreerida. Negatiivseks küljeks on kindlasti, et madalapalgaliste maksukoormus on suurem ja ka ebavõrdsem kui suurema sissetulekuga inimestel.

Üheks võimaluseks üksikisiku tulu maksustamisel on astmeline tulumaks ehk progressiivne tulumaks. Astmelise maksustamise põhimõte on: “Kes teenib vähem, maksab vähem. Kes teenib rohkem, maksab rohkem”. Astmeline tulumaks aitab tulusaajate maksukoormust võrdsemalt jagada. Teisest küljest on astmelise tulumaksu haldamine kulukam ja keerulisem, kuna kasutusel on erinevad astmed ja protsendid vastavalt sissetuleku suurusele.

Teiseks uurimisülesandeks oli tuua välja Eesti erakondade poolt pakutavad erinevad tulu maksustamise võimalused. Lõputöös kasutati nelja suurema Eesti erakonna ettepanekuid tulu maksustamise osas:

- Reformierakond, kes pooldab proportsionaalset tulumaksu ning tööjõumaksude alandamist – tulumaksumäär 20% ja maksuvaba miinimum 154 eurot kuus;
- Isamaa ja Res Publica Liit (IRL), kes pakkus välja hüppelise tulumaksuvaba miinimumi tõusu – 500 euronit kuus ja tulumaksumäär 20%;
- Keskerakond toetab astmelise tulumaksu kehtestamist – kahe astmeline tulumaks 21% ja 33% ning maksuvaba miinimum 144 eurot kuus;
- Sotsiaaldemokraatlik Erakond, kes pooldab samuti astmelise tulumaksu kehtestamist – kahe astmeline tulumaks 21% ja 26% ning maksuvaba miinimum 144 eurot kuus.

Kolmandaks uurimisülesandeks oli hinnata tulu maksustamise erisusi erinevate erakondade lõikes lähtudes nende mõjust füüsilise isiku tuludele. Neljandaks uurimisülesandeks oli hinnata ja analüüsida saadud tulemusi tulusaajate gruppide lõikes.

Autor kasutas lõputöö analüüsis Eesti nelja suurema erakonna tulu maksustamise ettepanekuid. Selleks, et andmeid oleks võimalik võrrelda ja analüüsida, võttis autor arvutuslike näitajate väljatoomiseks Eesti Maksu- ja Tolliamti (EMTA) poolt välja antud 2010. – 2012. aasta füüsiliste isikute tuludeklaratsioonide kokkuvõtted. Tuludeklaratsioonides olid andmed nende inimeste kohta, kes ise oma tulusid EMTA's deklareerisid. Jooksvalt läbi analüüsi kasutas ja lähtus autor tuludeklaratsioonis välja toodud arvutatud tulumaksust.

Tuludeklaratsioonis eristatakse kahte erinevat tulumaksu varianti – kinnipeetud tulumaks ja arvutatud tulumaks. Kinnipeetud tulumaks – aasta jooksul regulaarselt kinnipeetud tulumaks (üldiselt igakuiselt palgatulult). Arvutatud tulumaks – peale deklaratsioonide esitamist füüsilise isiku kogu aasta jooksul teenitud tulult arvutatud tulumaks. Kinnipeetud ja arvutatud tulumaksu vahest tekibki igal isikul, kas tagastamisele kuuluv või juurdemakstav tulumaks.

Analüüsi edasiseks käiguks tuli jagada tuludeklaratsioonide esitajad kolma suuremasse gruppi:

- I grupp – madala sissetulekuga inimesed. Teenivad kuni 19 173 eurot aastas;
- II grupp – keskmise sissetulekuga inimesed. Teenivad aastas 19 173 – 31 955 eurot;
- III grupp – kõrgema sissetulekuga inimesed. Teenivad rohkem kui 31 955 eurot aastas.

Lõputöö analüüsi tulemuste esimeses pooles selgus, et kõige enam aitab arvutatud tulumaksu suurendada astmeline tulumaks. Antud töös oli astmelise tulumaksu pooldajaid kaks – Keskerakond ja Sotsiaaldemokraatlik Erakond. Arvutustest kerkis eriti esile Keskerakond, kelle ettepanekule suureneks arvutatud tulumaks lausa 18-22% ulatuses. Lisaks ilmnes analüüsi käigus kaks olulisemat astmelise tulumaksu eelist võrreldes proportsionaalse tulumaksuga:

- esimeseks eeliseks oli arvutatud tulumaksu märkimisväärne suurenemine riigi seisukohast;
- teiseks eeliseks oli arvutatud tulumaksu võrdsem jagunemine tulusaajate gruppide vahel. See aitaks vähendada I grupi ja ka II grupi (madala- ja keskmisepalgaliste) maksukoormust. Seevastu suurendaks III grupi (kõrgema palgalised) maksukoormust ehk arvutatud tulumaks suureneks märkimisväärselt.

Tulemustest võib veel välja tuua, et kõige enam vähendas arvutatud tulumaksu IRL ettepanek – maksuvaba miinimum 500 eurot kuus. Antud idee oli mõeldud just oluliselt I grupi (madalalpalgaliste) maksukoormuse vähendamisele ja arvutustest on näha, et võrreldes Reformierakonnaga on madalalpalgaliste maksukoormus üle poole võrra väiksem.

Tuginedes analüüsile pakkus autor välja ka omapoolse ettepaneku tulumaksusüsteemi osas. Autor pooldas astmelise tulumaksu kehtestamist. Tulumaksusüsteem võiks olla kolmeastmeline, mille puhul mksustatakse kõrgema maksumääraga eelmise tuluastme piiri ületav tuluosa:

- I aste – kuni 19 173 eurot aastas – 21%;
- II aste – 19 174 kuni 31 955 eurot aastas – 33%;
- III aste – üle 31 956 eurot aastas – 43%.

Arvutustega soovis autor näidata, et astmelise tulumaksu kehtestamisega on võimalik arvutatud tulumaksuga jääda samasse suurusjärku EMTA poolt antud andmetega ning lisaks läbi selle vähendada tulusaajate ebavõrdset maksukoormust.

Analüüsi teises pooles tõi autor välja tulumaksumuudatuste mõju füüsilise isiku netopalgale ühe kuu lõikes. Tulemustest selgus, et kõige suurem mõju avaldus miinimumpalgaliste (G1) inimeste netosissetule, seda just IRL tulumaksu ettepaneku korral. Kuna nad tulumaksu maksuma ei peaks, siis nende netopalk suureneks 44 – 49 euro võrra kuus. Samuti tuli välja, et astmelise tulumaksu korral oleks keskmist kuni kahekordset keskmist brutotulu (G3 – G5) teeniva inimese netopalk küll väiksem (33 – 94 euro võrra kuus), kuid astmeline tulumaks aitaks vähendada maksukoormuse ebavõrdset jaotust.

Analüüsi käigus tõi autor välja ka erakondade lubadused ja välja öeldud numbrilised faktid. Autori poolt läbi arvutatud erakondade lubadustest ei pidanud mitte ükski paika. Võib öelda, et erakonnad paisutavad oma lubadusi suuremaks ja uhkemaks, kui need tegelikult on.

Analüüsi tulemustest tuli välja, et astmelise tulumaksu kehtestamine arenevale Eesti majandusele ja ühiskonnale oleks mõistlik ja kasulik samm.

VIIDATUD KIRJANDUS

1. Eesti Maksu- ja Tolliamet. (2013). Kohalikele omavalitsustele Maksu- ja Tolliameti poolt üle kantud tulumaks. Eesti Maksu- ja Tolliamet. [WWW] <http://www.emta.ee/index.php?id=25918>
2. Eesti Maksu- ja Tolliamet. (2014). Maksumäärad 2015. aastal. Eesti Maksu- ja Tolliamet. [WWW] <http://www.emta.ee/index.php?id=35954>
3. Eesti Maksu- ja Tolliamet. (2015). Maksud ja maksusüsteem. Riigi Infosüsteemi Amet. [WWW] https://www.eesti.ee/est/raha_ja_omand/maksud_2/maksususteem
4. Eesti Maksu- ja Tolliamet. (2015). Tulumaks. Riigi Infosüsteemi Amet. [WWW] <https://www.eesti.ee/est/tulumaks/>
5. Eesti Vabariigi üksikisiku tulumaksu seadus. Vastu võetud 11.10.1990 – RT /90/14/ 151. Ülemnõukogu. [WWW] http://www.estlex.ee/tasuta/?id=8&aktid=3601&fd=1&asutus=23&grupp=1&lineid=1_2_3_4527&leht=11
6. **Elling, T.** Eesti maksusüsteem. [WWW] <http://stud.sisekaitse.ee/Elling/Maksususteem/tulumaks.html>
7. **Jermohhin, D.** (2004). Proportsionaalse ja astmelise tulumaksu võrdlus Eesti, Saksa ja Venemaa maksusüsteemide näitel. (Diplomitöö). Tallinna Majanduskool. Tallinn. 73 lk. [WWW] <http://nn44.org/?d=30&p=1&lg=et>
8. **Kaarna, R.** (2011). Valimislubaduste analüüs: maksusüsteemi erinevad tulevikud. Poliitikauuringute Keskus Praxis. [WWW] http://www.praxis.ee/fileadmin/tarmo/Projektid/Valitsemine_ja_kodanikeühiskond/OSI_valmisanaluesid/praxis_01_26c.pdf
9. **Lehis, L.** (2014). Eesti maksuseaduste kommentaarid. Tartu: Eesti Maksumaksjate Liit. 438 lk.

10. **Lehis, L.** (2004). Maksuõigus. Tallinn. 479 lk.
11. Madalalpalgaliste tulumaksuvabastus. (2014). Isamaa ja Res Publica Liit. [WWW] <http://www.irl.ee/mida-me-teeme/madalalpalgaliste-tulumaksuvabastus>
12. Maksukorralduse seadus. Vastu võetud 20.02.2002 – RT I 2002, 26, 150. Riigikogu. [WWW] <https://www.riigiteataja.ee/akt/974547>
13. Palk. – Rajaleidja. (2014). [WWW] <http://www.rajaleidja.ee/palk>
14. **Ratas, J.** (27. oktoober 2014). Keskerakonna tulumaksusüsteem. Autori intervjuu. Tallinn.
15. Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nõunik. (17. november 2014). Sotsiaaldemokraatliku Erakonna tulumaksusüsteem. Autori intervjuu. Tallinn.
16. **Tammert, P.** (2005). Maksundus. Tallinn. 314 lk.
17. **Tammert, P.** (2006). Tulumaks. Sisekaitseakadeemia. 154 lk.
18. Tuludeklaratsioonide kokkuvõtted. [WWW] <http://www.emta.ee/pressimaterjalid>
19. Tulumaks. Rahandusministeerium. [WWW] <http://www.fin.ee/281/>
20. Tulumaksuseadus. Vastu võetud 15.12.1999 – RT I 1999, 101, 903. Riigikogu. [WWW] <https://www.riigiteataja.ee/akt/128122011063>
21. Tulumaksu langetamine. (2014). Eesti Reformierakond. [WWW] <http://www.reform.ee/tulumaksu-langetamine>
22. Tulumaksuvaba miinimum tõuseb. (2014). Eesti Reformierakond. [WWW] <http://www.reform.ee/uudised/tulumaksuvaba-miinimum-touseb>
23. Tööjõumaksud vähenevad. (2014). Eesti Reformierakond. [WWW] <http://www.reform.ee/toojoumaksud-vahenevad>
24. Äripäeva käsiraamat. (1998). Maksukäsiraamat. KPMG. Tallinn.

LISAD

Lisa 1 Riigikogu Keskfraktsiooni astmelise tulumaksu eelnõu

EELNÕU

TULUMAKSUSEADUSE §4 MUUTMISE SEADUS

§ 1. Tulumaksuseaduse (RT I 1999, 101, 903; 04.03.2011, 1) paragrahvi 4 lõiget 1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

“(1) Tulumaksu määr, välja arvatud lõikes 2 ning § 43 lõikes 4 nimetatud juhtudel on:

- 1) maksumaksja maksustatavale tulule aastas, mis on väiksem või võrdne 15972 euroga, 21%;
- 2) maksumaksja maksustatavale tulule aastas üle 15972 euro 33%.”

§ 2. Käesolev seadus jõustub 2012. aasta 1. jaanuaril.

Riigikogu esimees

Ene Ergma

Tallinn, „.....“ „.....“ 2011.a.

Algataja:

Eesti Keskerakonna fraktsioon

Kadri Simson

Eesti Keskerakonna fraktsiooni esimees

26. september 2011

TULUMAKSUSEADUSE §4 MUUTMISE SEADUSE EELNÕU JUURDE

I Sissejuhatus ja eelnõu eesmärk

Tulumaksuseaduse (edaspidi TMS) eesmärgiks on täiustada tulumaksusüsteemi fiskaalset võimekust, kindlustada avaliku sektori eelarveline tasakaal, tagada majandusstsükli efektiivne juhtimine ning suurendada ühiskonna sotsiaalset sidusust. Tulumaksusüsteemi muutmine suurendab riigieelarve tulusid, mistõttu on võimalik tagada palgatõus õpetajatele, päästjatele, ja politseinikele ning suurendada kohalikele omavalitsustele laekuvat tulumaksu osa.

Riigikogus on seaduse vastuvõtmiseks vajalik lihthälteenamus.

II Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eesti majanduskasvu viimasel kümnendil iseloomustab väga selgepiiriline tsükliline areng. Kümnendi esimese perioodi kiire majanduskasv asendus Euroopa Liiduga ühinemise järgnevatel aastatel ülekuumenemise ja sellele järgneva järsu langusega. Majandusstsükli kulgu on võimendanud ka proportsionaalse maksumääraga tulumaksusüsteem.

Hetkel toimiva Tulumaksuseaduse põhimõtted kehtestati 1993. aastal vastuvõetud seadusega (RT I 1993, 79, 1184) ja uuendatud seadusega, mis hakkas kehtima 1.01.2000 (RT I 1999, 101, 903). Esimene neist sätestas proportsionaalse tulumaksumäära põhimõtte ja teine rakendas Euroopa kontekstis ainulaadse põhimõtte maksustada äriühingute kasumit selle väljamaksmise hetkel. Kümnendi vältel on kehtivasse tulumaksuseadusesse tehtud ka 58 muudatust, mis on suuresti tulenenud Euroopa Liidu seadusandlusega harmoneerimise nõuetest.

Alates 1994. aastast on Eesti ühiskonnas ja rahvusvahelises staatuses toimunud väga olulised muutused ning sellest lähtudes ei vasta täna kehtiv tulumaksuseadus enam ühiskonna ega majanduse arenguvajadustele. Samuti on tulumaksuseaduse täiendustest tingituna peaaegu täielikult elimineeritud kehtiva TMS kasumi maksustamise eesmärk – soodustada investeringuid ning pidurdada välisettevõtete kasumite väljavoolu Eestist.

Üldistatult on praeguse tulumaksusüsteemi negatiivsed aspektid järgmised:

- 1) tulumaksulaekumise maht kogu avaliku sektori maksutuludes on langenud ning on suurenenud riigieelarve sõltuvus tarbimismaksudest;
- 2) tulumaksude vähenev osakaal halvendab eelarvepositsiooni ning piirab Maastrichti kriteeriumide ning Kasvu- ja Stabiilsuspakti nõuete täitmist;
- 3) proportsionaalne tulumaksusüsteem süvendab fiskaalpoliitika *pro-tsüklilisust* ja elimineerib tulumaksude kui võimaliku automaatse stabilisaatori mõju;
- 4) proportsionaalne tulumaksusüsteem soosib ebasoovitavate tuluerisuste kasvu nii individuaalsel kui regionaalsel tasandil;

Eelnõuga muudetakse tulumaksuseaduse §-i 4 lõiget 1. Senine tulumaksu määr 21% asendatakse tulumaksumääradega, mis on maksustavalt tulult alljärgnevad:

- 1) kuni 15972 eurot 21%;
- 2) alates 15973 eurost 33%.

Maksustatav tulu on vastavalt Tulumaksuseadusele maksumaksja tulu, millest on tehtud seadusega lubatud mahaarvamised.

III Eelnõu terminoloogia, vastavus põhiseadusele ja Euroopa Liidu õigusele

Eelnõus ei esine õigusaktides varem kasutamata termineid. Eelnõus sisalduvad muudatused on kooskõlas Eesti Vabariigi põhiseadusega. Euroopa Liidu õigus eelnõus käsitletavaid teemasid ei reguleeri.

IV Seaduse mõjud ja rakendamiseks vajalikud kulutused

Mitmeastmelise tulumaksumäära kasutamine võimaldab laiendada maksubaasi, suurendada riigieelarvelisi laekumisi ning tasakaalustada sotsiaalmajanduslikke erisusi. Tulumaksu progressiivsuse suurendamist on Eestile soovitanud ka IMFi Raport Eesti kohta (Jaanuar, 2010).

Maksuastmed

Nimetatud maksuastmete puhul on tegemist liitprogressiooniga, mille puhul maksustatakse kõrgema maksumääraga vaid tuluastme piiri ületav tuluosa. Arvestades kehtivaid mahaarvamisi igale inimesele (tulumaksuvaba miinimum ja töötuskindlustusmaks) tuludest, toimub üleminek esimesest maksuastmest teise kuusissetuleku 1518 eurot juures. Kui inimene on liitunud ka kogumispensioni II sambaga, siis toimub üleminek teise maksuastmesse 1545-eurose kuusissetuleku juures. Lisaks on võimalik indiviidil tuludest maha arvata täiendav tulumaksuvabastus teise ja enama lapse kohta, eluasemelaenu intressid, koolituskulud ning vabatahtlikku pensionifondi tehtud sissemaksed. Sellisel juhul toimub üleminek teise maksuastmesse veelgi kõrgemate tulude korral. Seega võrreldes hetkel kehtiva tulumaksuseaduses kehtestatud 21% üldise proportsionaalse maksumääraga toimub maksumäärade eristumine erineva tulutasemega rühmade lõikes.

Brutopalk (kuu)	857	1500	3380
Maksuvaba	144	144	144
Kogumispension	17	30	68
Töötuskindlustusmaks	24	42	95
Maksustatav tulu	672	1284	3074
Tulumaks 21%	141	270	645
Praegune netopalk	675	1158	2573
Astmelise tulumaksu korral tulumaks:	141	270	855
s.h tulumaks 21%	141	270	280
s.h tulumaks 33%	0	0	575
Uus netopalk (kuu)	675	1158	2363
Täiendavalt makstav tulumaks (kuu)	0	0	210

Tabel 1. Astmelise tulumaksu mõju erinevatele brutopalkadele

Maksutulude jaotus erinevate valitsussektori tasandite vahel

Kuna omavalitsuste üksikisiku tulumaksu eelarvelaekumised on fikseeritud tuluosana brutotulude suhtes, siis mõjutab maksumäärade muutus vaid riigieelarvelisi laekumisi. Suurenevad riigieelarve tulud võimaldavad suunata omavalitsustesse rohkem sihtotstarbelisi vahendeid ja investeringuid.

Mõju eelarvelaekumistele

Astmelisele tulumaksule üleminekul eeldatakse tulumaksulaekumiste kasvu 180 miljoni euro suuruses summas. Tuginedes 2010. aasta andmetele eeldatakse üksikisiku tulumaksu laekumiste kasvu avaliku sektori eelarvetesse 668 miljonilt eurolt kuni 848 miljoni euroni.

Mõju eelarvepositsioonile ja eelarve maksutulude struktuurile

Suurenevad tulumaksulaekumised võimaldab stabiliseerida riigieelarvelisi maksulaekumisi ja tasakaalustada laekumiste struktuuri erinevate maksude lõikes.

Mõju maksukoormuse muutusele

Maksumäärade muutmine mõjutab Maksu- ja Tolliameti 2010. aasta tuludeklaratsioonide andmetele tuginedes umbes 9% indiviidide sissetulekuid, kes teenivad 30,2% deklareeritud kogutulust.

Automaatne stabiliseerimise efekt

Tulumaksusüsteemi muutmine astmeliseks võimaldab stabiliseerida ja efektiivsemalt juhtida majandustsüklit - vältida majanduse ülekuumenemist ning teiselt poolt, leevendada ja pehendada majanduslangust.

Seos teiste maksudega

Riigieelarveliste tulude suurenemine tulumaksust võimaldaks alandada tarbimismaksude ja sotsiaalmaksu kõrget taset. Viimane on täna kõige enam ettevõtlust koormav maksuliik. Seega toob TMS muudatus kaasa ka võimaluse maksusüsteemi üldiseks moderniseerimiseks ja efektiivsemaks muutmiseks.

Mõju administreerimiskuludele

Kuna üle 90% tuludeklaratsioonidest esitatakse elektrooniliselt, siis maksude deklareerimises maksumaksja jaoks ei toimu olulist muutust.

Maksu- ja Tolliameti poolne administreerimiskulude kasv on seotud arvutisüsteemide ümberkohandamisega uuele maksusüsteemile ning töötajate ümberõppe kuludega. Tulumaksu kinnipidamise korda on vaja täpsustada ja kohaldada uue maksuseadusega.

Uue maksusüsteemiga seotud riskid

Riskid on seotud maksuvarjamiste suurenemisega, maksu administreerimisega seotud keerukuse lisandumisega. Seda riski tuleb siiski hinnata madalalt, kuna uus maksusüsteem ei too kaasa kogu ühiskonnale väga olulist maksukoormuse tõusu.

Maksu- ja Tolliameti administreerimissuutlikkus on piisav uue tulumaksusüsteemi administreerimiseks.

V Rakendusaktid

Kõik seaduse jõustumisega seotud rakendusaktid valmistab ette ja kehtestab Vabariigi Valitsus.

VI Seaduse jõustumine

Eelnõu näeb ette seaduse muudatuse jõustumise 1. jaanuaril 2012.

Algataja:

Eesti Keskerakonna fraktsioon

Kadri Simson

Eesti Keskerakonna fraktsiooni esimees

26. september 2011

Lisa 2 Füüsiliste isikute tuludeklaratsioonide 2010 lisad

Füüsiliste isikute tuludeklaratsioonid 2010 seisuga 27.06.2011	Dekl arv	Deklareeritud summa (kr)	Deklareeritud summa (eur)
Tuludeklaratsioonide arv	544 752	x	x
sh ühisdeklaratsioonid	82 907	x	x
Deklareeritud tulud kokku	525 787	75 834 732 181	4 846 722 750
Deklareeritud tulud > 1 000 000 kr	1 808	3 126 703 893	199 832 800
Arvutatud tulumaks	419 679	10 452 823 708	668 057 195
Kinnipeetud tulumaks	504 451	11 688 231 027	747 014 113
Tagastamisele kuuluv tulumaks	434 836	1 534 859 658	98 095 411
Juurde määratud tulumaks	18 867	303 787 016	19 415 529
Juurde määratud tulumaks > 1 000 000 kr	24	70 453 630	4 502 808
Palk ja muu tasu	519 463	73 341 258 794	4 687 360 755
Pensionikindlustus	1 972	98 224 608	6 277 697
Elukindlustus	219	4 239 867	270 977
Kasu väärtpaperite võõrandamisest	5 206	391 767 392	25 038 500
Kahju väärtpaperite võõrandamisest	2 787	-104 595 761	-6 684 888
Kasu metsa raieõiguse võõrandamisest	1 573	172 767 640	11 041 865
Kasu muu vara võõrandamisest	1 961	286 470 955	18 308 831
Omakapitali vähendamine, aktsiate tagasiostmine	210	49 506 926	3 164 069
Muu maksustatav tulu (palk, litsents, intress, elatis jm)	7 406	100 405 687	6 417 093
Osaniku või liikme tulu	0	0	0
Üüri- või renditasu	2 941	81 328 983	5 197 869
Palk, rent, dividendid, intressid jm tulu	3 199	621 968 608	39 751 039
Kasu väärtpaperite võõrandamisest	863	91 005 917	5 816 338
Kahju väärtpaperite võõrandamisest	484	-30 299 274	-1 936 477
Kasu muu vara võõrandamisest	11	6 476 230	413 907
Kapitali vähendamine, aktsiate tagasiostmine	8	476 895	30 479
Elukindlustus	2	844 415	53 968
Pensionikindlustus	24	7 638 097	488 163
Osaniku või liikme tulu	2	92 036	5 882
Palk jm, mida Eestis ei maksustata	3 246	768 177 741	49 095 506
EL liikmesriigi residentide Eestist väljas saadud maksustatav tulu	24	5 717 467	365 413
Hoiuste intress, millelt on tulumaks kinni peetud	4	19 523	1 248
Välisriigis tasutud sotsiaalkindlustuse maksud ja maksed	286	7 010 824	448 073
Väärtpaperikasud	4 535	420 032 153	26 844 947
Väärtpaperikahju	8 721	-751 789 217	-48 048 088
Edaskantav 2010.aasta väärtpaperikahju	7 467	679 635 338	43 436 615
Ettevõtlustulu (E-vormi kokkuvõttes)	17 162	655 612 248	41 901 260

Lisa 2 järg

Mahaarvamised	Dekl arv	Deklareeritud summa (kr)	Deklareeritud summa (eur)	Rakendamist e arv	Rakendatud summa (kr)	Rakendatud summa (eur)
Mahaarvamised kokku	544 752	30 700 891 496	1 962 144 587	522 496	26 144 888 243	1 670 962 908
Maksuvaba tulu	544 752	16 943 602 500	1 082 893 568	522 496	15 152 701 937	968 434 161
Täiendav maksuvaba tulu pensioni korral	112 524	6 127 042 489	391 589 386	112 524	4 203 405 771	268 646 592
Maksuvaba tulu tööõnnetus- või kutsehaigusehüvitiste korral	1 432	43 370 232	2 771 863	1 432	14 205 103	907 872
Maksuvaba tulu lapse ülalpidamise korral	62 942	2 179 695 750	139 307 949	57 097	1 801 054 274	115 108 348
Elatis	3 596	86 160 596	5 506 666	3 285	78 473 556	5 015 374
Eluasemelaen	104 635	1 505 303 506	96 206 429	98 295	1 335 189 445	85 334 159
Koolituskulud	171 407	1 234 705 845	78 912 086	142 465	1 040 447 109	66 496 690
Annetused, kingitused	30 368	71 921 922	4 596 649	27 059	41 241 629	2 635 820
Pensionikindlustus	69 437	487 488 743	31 156 209	68 756	470 032 989	30 040 583
Töötuskindlustusmaksed	427 751	1 567 169 885	100 160 411	426 632	1 556 545 744	99 481 405
Kohustusliku kogumispensioni maksed	153 042	454 430 028	29 043 372	152 634	451 590 686	28 861 905

Lisa 3 Füüsiliste isikute tuludeklaratsioonide 2011 lisad

Füüsiliste isikute tuludeklaratsioonid 2011 seisuga 30.07.2012	Dekl arv	Deklareeritud summa (euro)
Tuludeklaratsioonide arv	561 453	x
sh ühisdeklaratsioonide	82 092	x
Deklareeritud tulud kokku	541 066	5 273 002 955
Deklareeritud tulud > 1 000 000 eurot	16	30 432 695
Arvutatud tulumaks	437 804	736 457 823
Kinnipeetud tulumaks	516 535	810 928 112
Tagastamisele kuuluv tulumaks	441 528	100 044 931
Juurde määratud tulumaks	19 928	25 907 938
Palk ja muu tasu	533 860	5 037 865 281
Pensionikindlustus	2 333	7 286 054
Elukindlustus	277	352 252
Kasu väärtpaberite võõrandamisest	2 820	32 914 220
Kahju väärtpaberite võõrandamisest	2 616	-9 486 693
Kasu metsa raieõiguse võõrandamisest	2 047	17 664 162
Kasu muu vara võõrandamisest	2 404	25 601 479
Omakapitali vähendamine, aktsiate tagasiostmine	1 575	3 410 550
Investeeringuskonto tulu	36	152 619
Muu maksustatav tulu (palk, litsents, intress, elatis jm)	4 297	4 348 254
Osaniku või liikme tulu	1	3 000
Üüri- või renditasu	3 202	6 160 810
Palk, rent, dividendid, intressid jm tulu	4 402	65 667 445
Kasu väärtpaberite võõrandamisest	543	3 409 777
Kahju väärtpaberite võõrandamisest	559	-1 798 914
Kasu muu vara võõrandamisest	12	666 830
Kapitali vähendamine, aktsiate tagasiostmine	23	2 963 588
Elukindlustus	0	0
Pensionikindlustus	25	1 065 784
Osaniku või liikme tulu	1	36 833
Palk jm, mida Eestis ei maksustata	3 377	50 447 355
EL liikmesriigi residentide Eestist väljas saadud maksustatav tulu	231	1 365 500
Hoiuste intress, millelt on tulumaks kinni peetud	3	66
Välisriigis tasutud sotsiaalkindlustuse maksud ja maksed	486	936 573
Väärtpaberikasud	2 446	33 757 602
Väärtpaberikahju	9 774	-55 486 316
Edaskantav 2011. aasta väärtpaberikahju	8 374	46 767 104
Ettevõtlustulu (E-vormi kokkuvõttes)	20 087	67 022 205

Lisa 3 järg

Mahaarvamised	Dekl arv	Deklareeritud summa (eur)	Rakendamiste arv	Rakendatud summa (eur)
Mahaarvamised kokku	561 453	2 045 952 886	536 028	1 746 278 815
Maksuvaba tulu	561 453	1 108 778 151	536 028	994 573 592
Täiendav maksuvaba tulu pensioni korral	118 178	406 985 599	118 178	279 653 716
Maksuvaba tulu tööõnnetus- või kutsehaigusehüvitiste korral	1 612	5 507 939	1 612	1 053 907
Maksuvaba tulu lapse ülalpidamise korral	64 050	142 266 712	58 098	117 847 296
Eluasemealaen	104 522	108 111 098	98 472	96 239 887
Koolituskulud	174 422	80 573 634	145 028	67 336 449
Annetused, kingitused	30 571	4 701 911	27 325	2 804 793
Pensionikindlustus	65 298	30 162 307	64 507	29 170 796
Töötuskindlustusmaksed	444 687	110 143 914	443 390	109 257 238
Kohustusliku kogumispensioni maksed	356 935	48 721 621	355 877	48 341 142

Lisa 4 Füüsiliste isikute tuludeklaratsioonide 2012 lisad

Füüsiliste isikute tuludeklaratsioonid 2012 seisuga 31.07.2013	Dekl arv	Deklareeritud summa (eur)
Tuludeklaratsioonide arv	564 985	x
sh ühisdeklaratsioone	82 744	x
Deklareeritud tulud kokku	545 825	5 692 088 293
Deklareeritud tulud > 1 000 000 eurot	6	15 355 238
Arvutatud tulumaks	448 975	801 685 386
Kinnipeetud tulumaks	520 805	878 395 577
Tagastamisele kuuluv tulumaks	437 133	97 463 002
Juurde määratud tulumaks	20 406	21 151 392
Palk ja muu tasu	538 314	5 416 987 450
Pensionikindlustus	2 717	10 243 927
Elukindlustus	213	160 946
Kasu väärtpaperite võõrandamisest	2 001	21 117 365
Kahju väärtpaperite võõrandamisest	1 828	-4 253 662
Kasu metsa raieõiguse võõrandamisest	1 465	8 144 238
Kasu muu vara võõrandamisest	2 140	27 810 356
Omakapitali vähendamine, aktsiate tagasiostmine	2 901	3 373 472
Investeeringiskonto tulu	115	191 071
Muu maksustatav tulu (palk, litsents, intress, elatis jm)	3 999	3 878 453
Osaniku või liikme tulu	1	6 000
Üüri- või renditasu	3 673	7 778 901
Palk, rent, dividendid, intressid jm tulu	5 114	69 530 703
Kasu väärtpaperite võõrandamisest	486	2 741 395
Kahju väärtpaperite võõrandamisest	424	-1 564 255
Kasu muu vara võõrandamisest	6	374 163
Kapitali vähendamine, aktsiate tagasiostmine	17	254 178
Elukindlustus	0	0
Pensionikindlustus	28	1 066 684
Osaniku või liikme tulu	1	10 507
Palk jm, mida Eestis ei maksustata	3 229	51 585 916
EL liikmesriigi residentide Eestist väljas saadud maksustatav tulu	823	6 709 300
Hoiuste intress, millelt on tulumaks kinni peetud	4	1 215
Välisriigis tasutud sotsiaalkindlustuse maksud ja maksed	662	1 544 167
Väärtpaperikasud	3 214	26 727 624
Väärtpaperikahju	10 046	-52 073 659
Edaskantav 2012.aasta väärtpaperikahju	9 032	47 114 527
Ettevõtlustulu (E-vormi kokkuvõttes)	16 366	43 558 845

Lisa 4 järg

Mahaarvamised	Dekl arv	Deklareeritud summa (eur)	Rakendamist e arv	Rakendatud summa (eur)
Mahaarvamised kokku	564 985	2 120 512 800	540 307	1 799 082 544
Maksuvaba tulu	564 985	1 115 438 510	540 307	1 008 701 297
Täiendav maksuvaba tulu pensioni korral	124 567	450 262 599	124 567	298 771 842
Maksuvaba tulu tööõnnetus- või kutsehaigusehüvitiste korral	1 486	3 940 292	1 486	1 000 235
Maksuvaba tulu lapse ülalpidamise korral	64 756	143 743 717	59 015	120 074 327
Eluasemelaen	106 732	97 223 789	100 957	82 164 944
Koolituskulud	174 802	84 382 274	147 333	67 875 521
Annetused, kingitused	34 188	5 662 025	30 646	3 188 687
Pensionikindlustus	61 998	29 160 135	61 269	27 880 884
Töötuskindlustusmaksed	448 701	119 023 261	447 157	117 897 320
Kohustusliku kogumispensioni maksed	364 805	71 676 199	364 057	71 527 487

SUMMARY

THE IMPACT OF CHANGES OF PERSONAL INCOME TAX ON THE BASIS OF ESTONIAN POLITICAL PARTIES' PROPOSALS

Kätlin Lumiste

The thesis is written in Estonian. The work consists of 59 pages, which includes 16 tables, 1 figure, 4 annexes and 24 references for literature.

The main key words of the thesis are: natural person, flat tax, progressive income tax, tax-free income, the tax load carrier, Estonian political parties, proposals to tax more equitable distribution of tax burden reduction.

As taxes are the main source of income for the state, and those that are financed from the funds of the various activities of government, it is quite natural that from time to time there raises the question about the functioning of the tax system or changing needs. Also amendments to the income tax system are often discussed. Almost all of the major Estonian political parties have expressed their opinion on the matter and in relation to the past Riigikogu elections the theme was very topical again.

The purpose of the thesis is to find out the impact of changes of personal income tax on the basis of Estonian political parties' proposals. The aim of the research is the basis of the following tasks:

- to analyze the nature of the income tax and to find and compare different possibilities of personal income taxation;
- to bring out the variety of options of income taxation offered by the main political parties of Estonia;
- to evaluate income taxation different political parties on the basis of their impact on a natural person's income;
- to analyze the results comparing different groups of beneficiaries.

The first task of the research was to understand the nature of the income tax. Revenue is a non-refundable income increased as a result of personal property, and liable to the tax. Income tax

was originally collected to temporarily cover the expenses of the war, but later found that it also helped to fill the state budget. Income tax became as a permanent tax at the end of the 19th century. After the restoration of independence in Estonia were initially two separate tax laws - the law of personal income tax and corporate income tax law. Until the end of 1993 in Estonian progressive income tax was applied. From January 1, 1994, a new tax law came into force, and proportional income tax was applied. Since 2000, the third income tax law came into force. The current tax system differs from the rest of the world mainly for the fact that legal entities pay income tax on distributed profits.

Countries have mainly in two different taxation options:

- proportional income tax;
- progressive or progressive income tax.

Estonia has a flat tax in 2015, which means that people with different income have the same percentage applied to all income tax rate - 20%. Income tax is a national tax. Income tax is divided into two parts - the personal income tax and corporate income tax.

As follows, the author brings out the pros and cons of the proportional income tax. Proportional income tax is easy to calculate because everyone has the same tax rate and for that reason, it is easy to administrate. The negative side is definitely the tax burden of low-paid workers and its inequality compared to people with higher income.

One possibility for individual's taxation of income is progressive income tax. Its main principle is the following: "Who earns less, pays less tax. Who earns more, pays more tax". Progressive income tax helps to equitably share the tax-burden of the beneficiaries. On the other hand, progressive income tax is more expensive and complex to maintain because of the different steps with percentages according to the size of one's income.

The second task was to analyze and bring out the different opportunities for the taxation of income by the political parties in Estonia. In this thesis, proposals of the fourth biggest political parties in Estonia were used:

- Estonian Reform Party (Reformierakond), who supports proportional income tax and labor tax reductions - the income tax rate of 20% and tax-free minimum of 154 euros per month;
- Pro Patria and Res Publica Union (IRL), who proposed a surge tax-free minimum raise - up to 500 euros per month and income tax rate of 20%;

- Estonian Centre Party (Keskerakond) supports the setting of a progressive tax - a two-tiered tax with 21% and 33%, also a tax-free minimum of 144 euros per month;
- Social Democratic Party (Sotsiaaldemokraatlik Erakond), who also supports the setting of a two-tiered progressive tax with 21% and 26%, also a tax-free minimum of 144 euros per month.

The third task was to evaluate income taxation different political parties on the basis of their impact on a natural person's income. For the fourth task, the mission was to analyze the results comparing different groups of beneficiaries.

The author used the proposals of four of the biggest political parties in Estonia for the analysis of the thesis. To compare and analyze the records, the author used tax return summaries from 2010 until 2012 which were released by the Estonian Tax and Customs Board (EMTA). The tax return summaries included information about the people who declared their income at EMTA. Continuously, throughout the analysis, the author used and was based off the calculated tax in the tax return summary.

There are two kinds of different income tax differentiated in the tax return - withholding tax and calculated tax. Withholding tax - regular income tax withheld throughout a year (usually from the monthly wage income). Calculated tax - after the submission of declarations, the calculated tax from a natural person's income throughout a year. The difference between the withholding and calculated tax shows the refundable or to be paid income tax for a natural person.

The next step in the analysis was to divide the tax return applicants in to three bigger group:

- I group - low income people, earning up to 19 173 euros in a year;
- II group - average income people, earning about 19 173 - 31 955 euros in a year;
- III group - high income people, earning more than 31 955 euros in a year.

The analysis results of the thesis show that to grow the calculated tax, it's better to use progressive income tax. In this thesis, there are two supporters of the progressive income tax - Estonian Centre Party and Social Democratic Party. Estonian Centre party emerged especially because taking into considerations their proposals, the calculated tax would increase by 18-22%. Also, during the analysis, two main aspects of the progressive income tax became evident compared to the proportional income tax:

- noteworthy increase of calculated tax from the state's perspective;
- a more equal distribution of income tax between the beneficiary groups. It would help to reduce the tax-burden of the I and the II group (low and average income people). On the

other hand it would increase the III group's tax-burden, as in other words would increase their calculated tax remarkably.

From the results, we can also conclude that the calculated tax was least decreased by IRL's proposal - tax-free minimum of 500 euros per month. The given proposal was just to lower the tax-burden of the I group (low income people) and from calculations, it can be concluded that compared to the Reform Party, the low-paid workers tax-burden is just about half of it.

During the analysis, the author proposed a new view about the income tax system. Progressive income tax was preferred and the system could be three-tiered:

- I tier - earning up to 19 173 euros in a year - 21%;
- II tier - earning up to 31 955 euros in a year - 33%;
- III tier - earning more than 31 955 euros in a year - 43%.

With the calculations, the author explained, that with the setting of a progressive income tax, it is possible to receive the same caliber of money into the treasury as given by EMTA's records and also decrease the inequality of the tax-burden at the same time.

During the analysis, author brought out the promises and stated figures by the political parties. None of the parties' promises were correct. It can be stated that the parties overestimate their promises and make them look fancier than they actually are.

Deklareerin, et käesolev lõputöö, mis on minu iseseisva töö tulemus, on esitatud Tallinna Tehnikaülikooli diplomi taotlemiseks ning selle alusel ei ole varem taotletud akadeemilist kraadi ega diplomit.

Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjanduslikest allikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

Autor: .....

(Kätlin Lumiste, 02. juuni 2015)

Üliõpilaskood: .....

Töö vastab kehtivatele nõuetele.

Juhendaja: .....

(MBA, Kristo Krumm, 02. juuni 2015)

Kaitsmisele lubatud: “.....” 2015

TTÜ TK kaitsmiskomisjoni esimees:

.....

(nimi, allkiri)